

Dobai János építész Facebook sorozata

Az IPARTERV Archívum metszetei 11-18.

Az IPARTERV Archívum metszetei 11.

V. Balaton az IPARTERV-ben

Az IPARTERV Archívum metszetei 12.

I. Szerkezeti Innováció 5.

Vasbeton silók/mezőgazdasági magtisztítók, magtárolók

Az IPARTERV Archívum metszetei 13.

II. PR. eszközök 3.

Az IPARTERV jubileumi kiadványa

Az IPARTERV Archívum metszetei 14.

VI. Kultúrházak, kultúrtermek

Az IPARTERV Archívum metszetei 15.

I. Műszaki Innováció 6. Monolit héjszerkezetek

Az IPARTERV Archívum metszetei 16.

VII. Sportlétesítmények+1

Az IPARTERV Archívum metszetei 17.

VIII. Egy kis statisztika 1.

Törzsszámok és területi eloszlás

Az IPARTERV Archívum metszetei 18.

VIII. Egy kis statisztika 2.

Építészek a szakmai folyóiratokban

Az IPARTERV Archívum metszetei 11.

V. Balaton az IPARTERV-ben

Bár a balatoni építészet korszakairól, kiemelkedő épületeiről és alkotóiról sok mindent már korábban bemutatnak, leírtak (itt mindenekelőtt Wettstein Domonkos munkássága megkerülhetetlen), de ezzel a gyűjtéssel az IPARTERV építészeinek nem elhanyagolható Balaton körüli munkásságát szeretném bemutatni.

Az Archívumban az első dokumentumok a Balaton környéki településeken létrehozott, vagy létrehozandó, alapvetően a mezőgazdaság keretébe tartozó létesítményeket rögzítik. Így a balatonfüredi borpince építését, a keszthelyi Burgonyabogár Kutató Intézet terveit. Ezek még a korai 50-es évekhez tartoznak, sok esetben szocialista-realista formákat is hordoznak.

Molnár Péter 1956 tavaszán elkészült Siófoki Meteorológiai Obszervatórium és Viharjelző Állomása azonban már a szocialista realizmustól megszabaduló kortárs modern építészet jegyeit viseli.

Az 1956 -os forradalom „hozománya” az erőteljes fordulat a társadalmi jólét irányába tett erőfeszítések részeként a Balaton Regionális Terv beindítása, már 1958-ban. Cél a Balaton szabadidős, idegenforgalmi potenciáljának erősítése, Farkas Tibor főépítész (VÁRTERV) és Polónyi Károly (a kezdetekben IPARTERV) és sokan mások munkássága eredményeként. A tó körüli fejlesztések munkába kapcsolódtak be az IPARTERV egyes alkotói.

Torony-körszálló. Siófok Aranypart, a móló közvetlen közelébe koncipiált vendéglátó-együttes terve Polónyi Károly munkája.

Strandok, szállodák, éttermek építése indul. Kiemelendő Polónyi Károly és Klimov Borisz (statikus) típus strand szolgáltató épületrendszere, mely jól adaptálható elemeivel máig meghatározó eleme a tóparti strandoknak. Bizonyára inspiráló lehetett francia kortársuk Jean Prouvé könnyűszerkezetes építés körében kifejtett munkássága.

Polónyi Károly és Földesi Lajos korai 60-as évekbeli munkái egyfajta felhőtlen optimizmussal tele munkái Siófokon a Motel, a Vénus szálloda, Tihanyban a motel és étterem.

Callmayer Ferenc már az ötvenes évek óta (mint az IPARTERV elődszervezetének a Mezőterv-nek az építésze) több munkával van jelen Badacsonyan és Tihanyban. Köztük az emblemikus, a korabeli IPARTERV-es forrásokban cukrászdeként emlegetett Tátika presszó/bisztró épületével.

Persze kicsit később, más alkotók is ringbe szállnak. itt említenénk a Tihanyi hajókikötő építkezéseit, a hajókikötő dongahéjas épülete Szittyá Bélától és Bérczes Istvántól. Az optimista, de kissé léptékhibás (szerintem a választott szerkezethez képest túl kicsi) épület szerkezetét Gnädig Miklós tervezte. Közelében Gulyás Zoltán feszes üzletsora található.

A siófoki „Fogas” együttes Siófokra, a mólóhoz vezető út, a vasút és a 70-es főút által kijelölt területre került volna. A terv Szállodát, mozit és lakóépületeket tartalmazott. Három elemét Földesi Lajos, Szekeres József és Csikvári Antal tervezte. Később fragmentumaként a lakóegyüttes épült meg Csikvári tervei szerint.

A 80-es évek elején, szinte utolsó Iparterves épületként valósult meg Patonai Dénes Ybl díjas fűzfői Balaton Uszodája és Gulyás révfülöpi 8 tantermes általános iskolája

A kigyűjtés nem tartalmazza, pontos források híján nem is tartalmazhatja a bizonyosan nagyszámú, az IPARTERV építészei által létrehozott Balaton körüli nyaraló- és lakóépületeket. Egy kivételt tesztek azonban: Gulyás Ábrahámhegyi ikernyaralójával. Az extra kicsi épület keskeny tóparti telken áll. Szerkesztését meghatározta az a körülmény, hogy a területet nyilvánvalóan nem lehetett egy tóra és egy vasútra néző részre osztani. Mellékelem Gulyás 1:20 léptékben, ceruzával készült tervének kópiáját is.

A korábbi metszetek képaláírásokkal összeszerkesztett változata az MIEA honlapon olvasható: <https://miea.hu/kronologia.html> ugyanitt további IPARTERV-es dokumentumok és a Fotóarchívum nézőképei <https://miea.hu/fototar.html> is megtalálhatók. Folytatás következik...

Képek:

1. kép Burgonyabogár Kutató Intézet, Keszthely, 1957, B. Müller Éva MIEA 2609, IÉSZ 17.

2. kép Borpince, Balatonfüred, Szalay Gábor, 50-es évek eleje, MIEA 2661

3. kép Siófoki Meteorológiai Obszervatórium és Viharjelző Állomás, Siófok, Molnár Péter, MÉ 1956/9

4. kép Mentőállomás, Balatonfüred, 1961, Csaba László, MIEA 5300, MÉ 1962/2

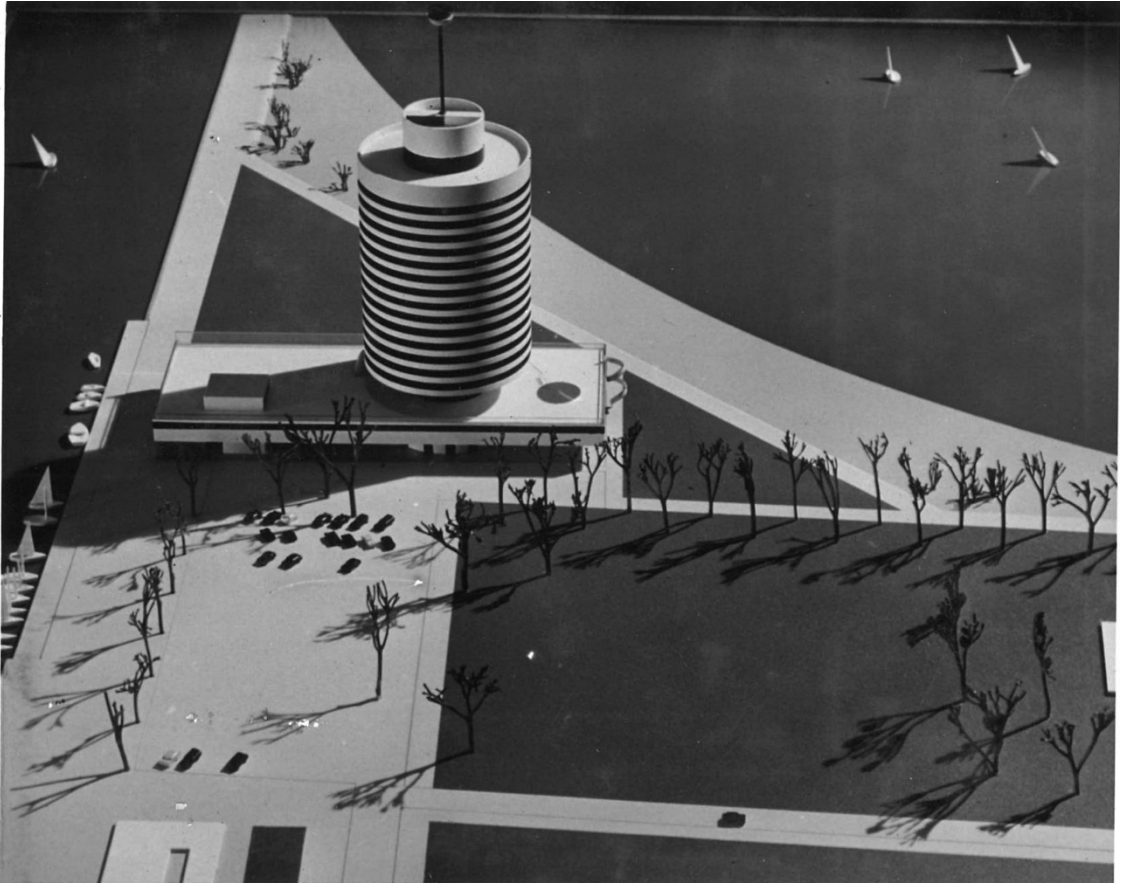
5. kép Motel, Siófok Földesi Lajos, MIEA 3753

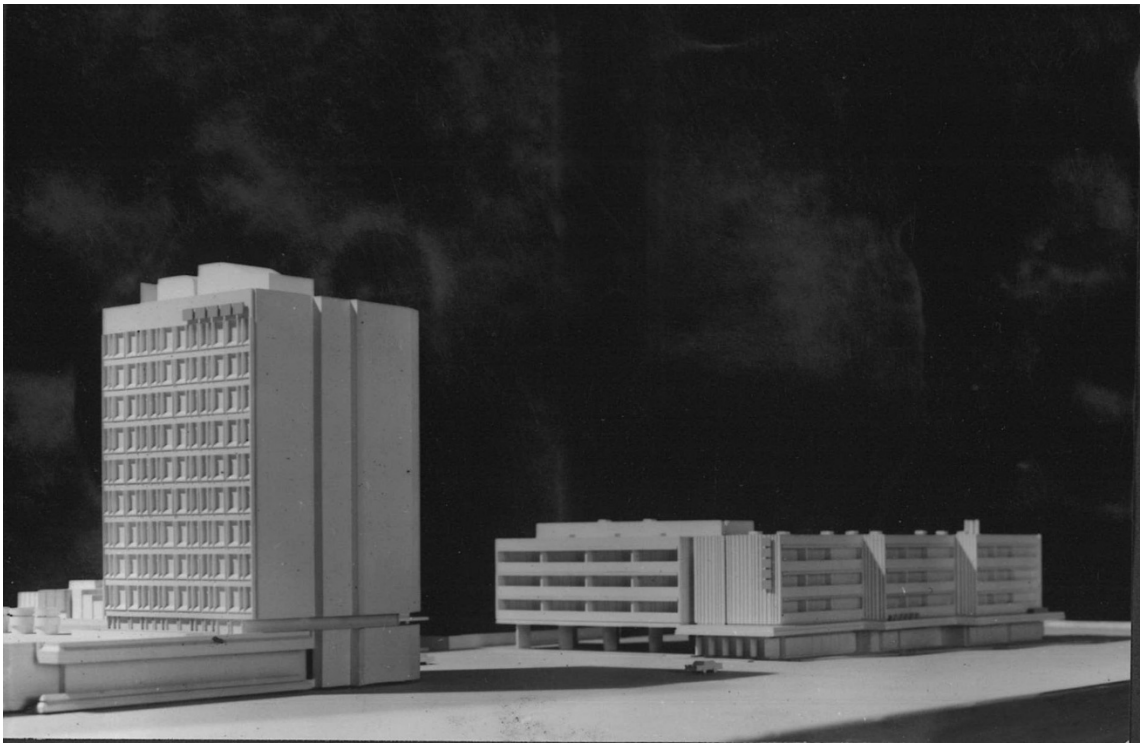
6. kép Vénusz Szálló, Siófok, 1961, Földesi Lajos, 5292, MÉ 1962/2

7. kép Vénusz Szálló, Siófok, 1961, Földesi Lajos, korabeli enteriőr, 5296 MÉ 1962/2

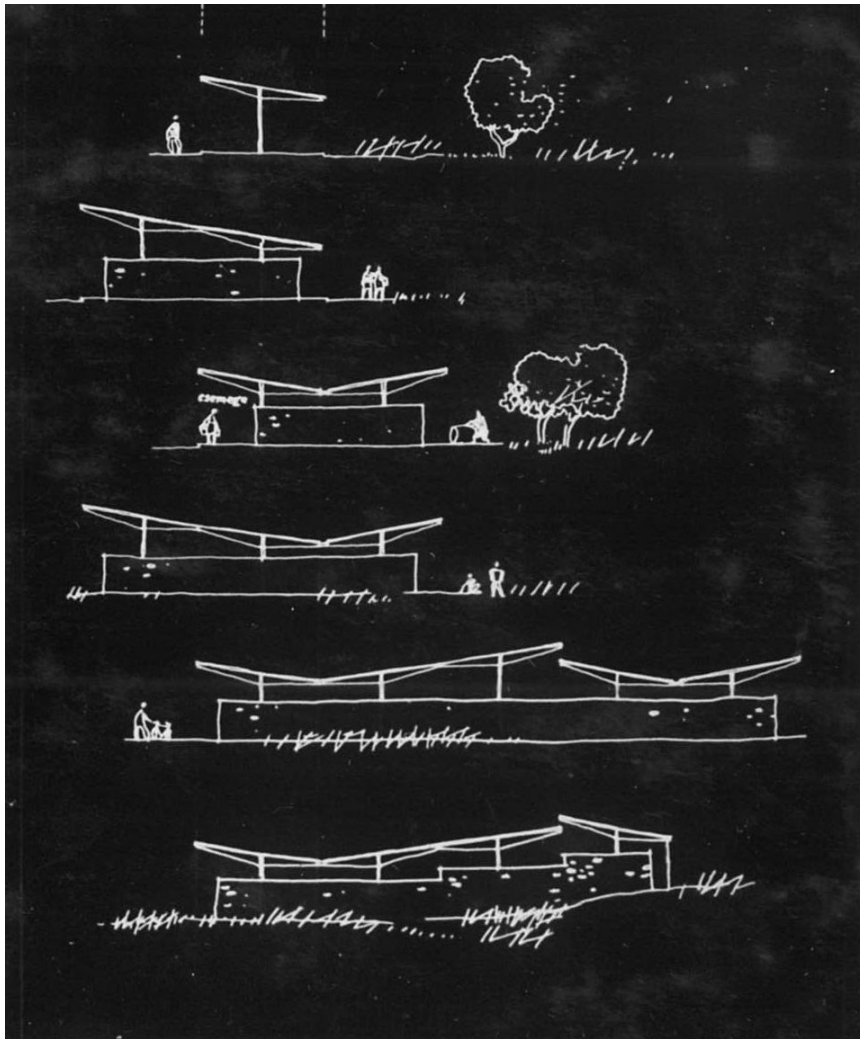
8.kép Toronyszálló terve a siófoki mólónál, makettfotó, Polónyi Károly, MIEA 5541, MÉ 1962/3

9. kép „Fogas” együttes terve, Siófok, Szélloda: Földesi Lajos, mozi: Szekeres József, lakóépület: Csikvári Antal MIEA 5865, MÉ 1969/5

10. kép a „Fogas” együttes fragmentumaként magvalósult lakóépülete, Siófok, Csikvári Antal, MIEA 11232, MÉ 1971/5

kép Strandok 10.

11. kép Szolgáltató kisépületei tervcsalád sématerve. Polónyi Károly építész és Klimov Borisz statikus terve MIEA 3158

12. kép Helikon strand, Keszthely, Polónyi Károly, MIEA 3808

13. kép Bazár, Fonyód, Polónyi Károly MIEA 3812

14. kép Siófok Új strand, Polónyi Károly, 1958, MIEA 3164, MÉ 1960/6

15. kép Siófok étterem, Polónyi Károly, MIEA 3760

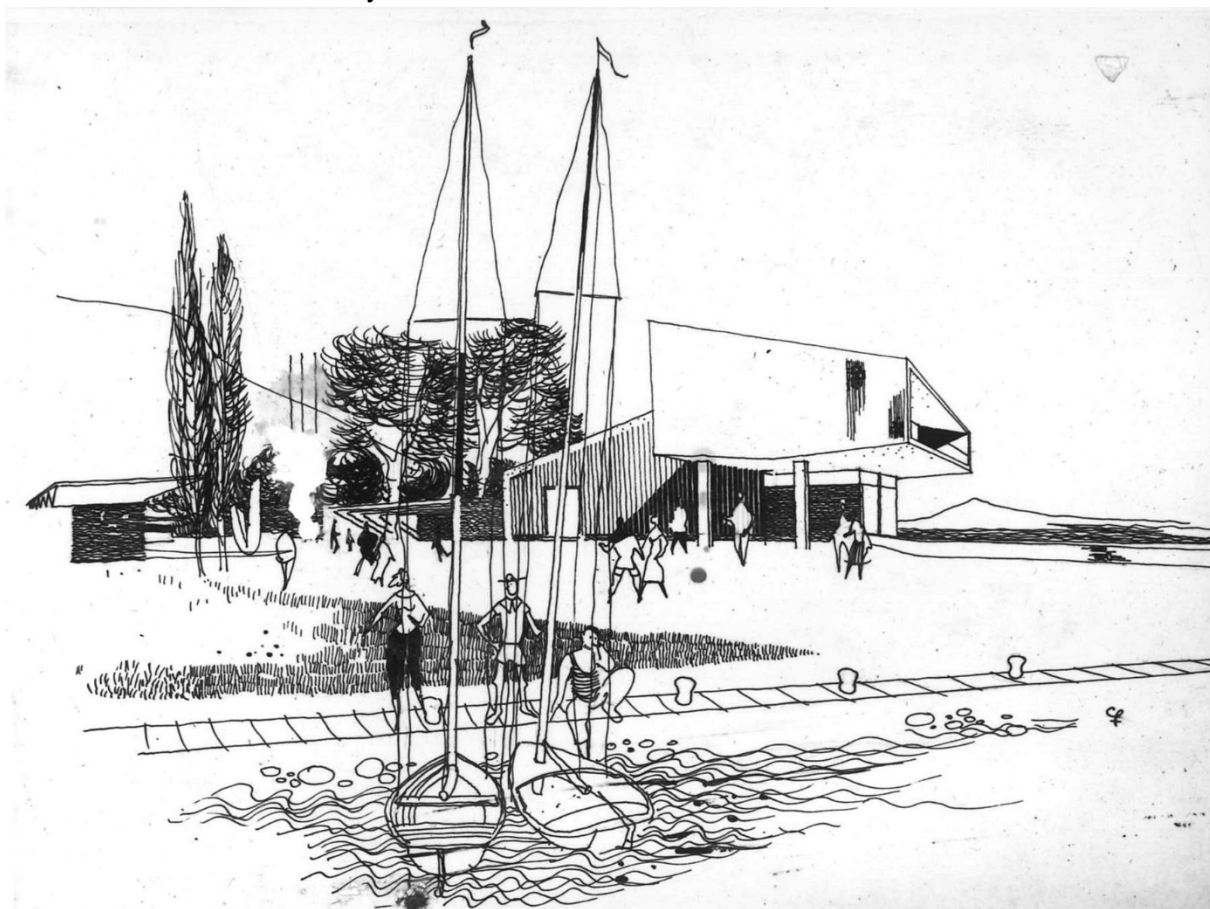
16. kép Siófok Matróz csárda, Polónyi Károly MIEA 8313

17. kép Fonyód, Új (közszégi) strand Polónyi Károly, 1958 MIEA 3165, MÉ 1960/6

18. kép Tátika Eszpresszó/Bisztró, akkor még cukrászda, Badacsony, Plasztilinmodell-fotó Callmayer Ferenc MIEA 3283

19. kép Tátika Eszpresszó/bisztró, akkor még cukrászda, Badacsony, Callmayer Ferenc (CF) rajza MIEA 3285

20. kép Tátika Eszpresszó/bisztró, Badacsony, Callmayer Ferenc, 1962, MIEA 5838, MÉ 1962/6

21. kép Tátika Eszpresszó/bisztró, Badacsony, Callmayer Ferenc, a korabeli képen látható, hogy a vízpart közvetlenül az épületig tart, így az eredeti gondolat szerint „lebeg” a víz felett! 1962, MIEA 5836, MÉ 1962/6

22. kép Tátika Eszpresszó/bisztró, Badacsony, Callmayer Ferenc, a korabeli „optimista” belső tér 1962, MIEA 5839, MÉ 1962/6

23. kép Alsóbazár, Badacsony, Callmayer Ferenc, 1960, MIEA, MÉ 1960/6, MÉ 1963/5

24. kép Felsőbazár, Badacsony, Mészöly András 1961, MIEA 5307, MÉ 1963/5

25. kép SZOT Étterem, Badacsony, Emődy Attila, Bottka Mária, ma vernakuláris jelzővel illetnék. 1959, MIEA 3789, MÉ 1960/6

26. kép Motel, Tihany-rév, Polónyi Károly, 1960 MIEA 4299, MÉ 1960/6, MÉ 1963/5

27. kép a Motel (Polónyi) étterme, Tihany, Földesi Lajos 1959, MIEA 3800, MÉ 1960/6

28. kép a Motel (Polónyi) étterme, Tihany, Földesi Lajos 1959, MIEA 3803, MÉ 1960/6

29. kép Hajóállomás, Tihany, Szittyá Béla, Bérczes István, Gnädig Miklós 1962, MIEA 606, MÉ 1963/5

30. kép Hajóállomás, Tihany, Szittyá Béla, Bérczes István 1962 MIEA 6067, MÉ 1963/5

31. kép Üzletsor, Tihany hajóállomás, Gulyás Zoltán MIEA 6063 MÉ, 1963/3

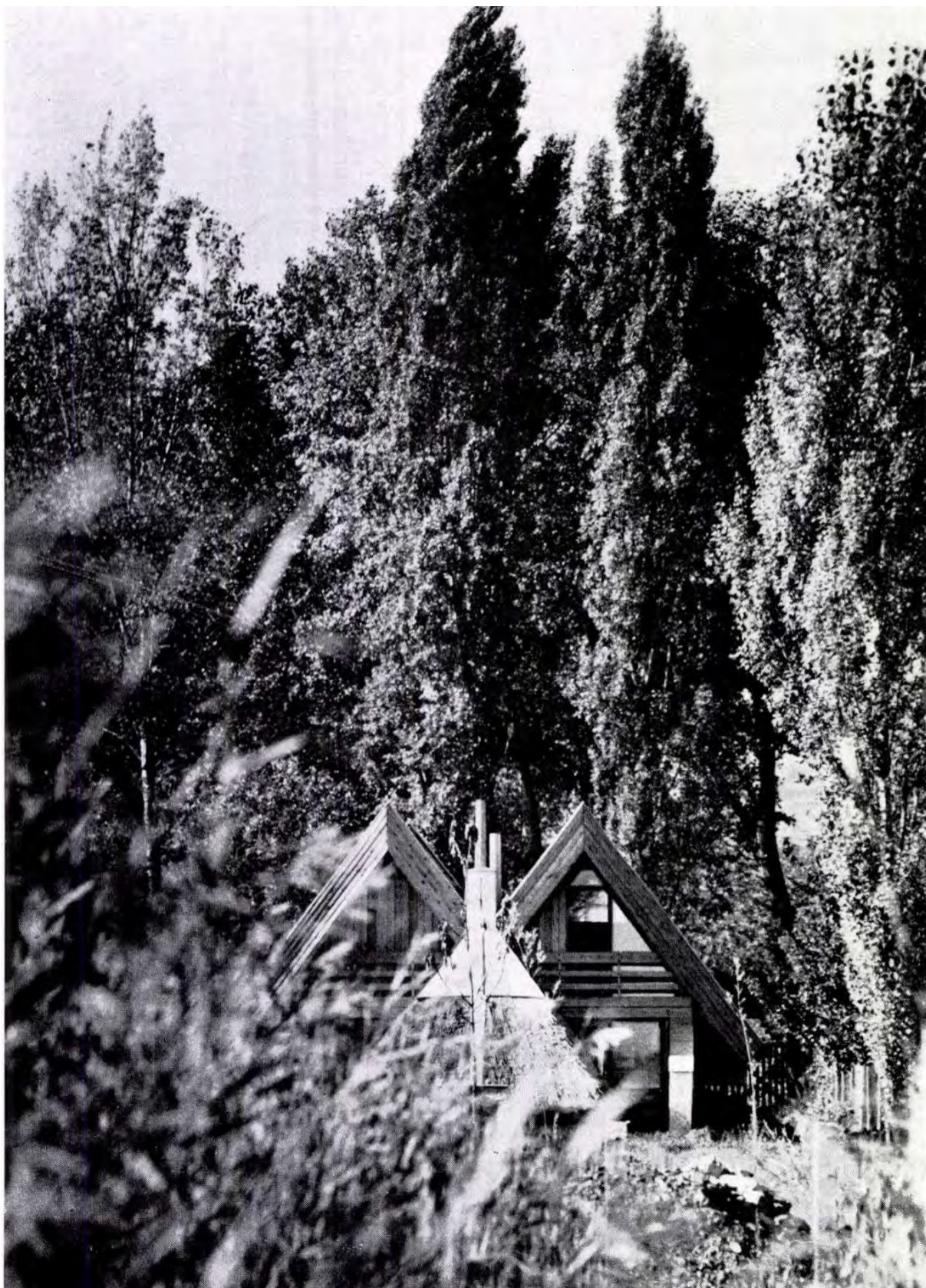
32. kép OMFB Vitorlásklub, Balatonfüred, Virág Csaba és V. Pázmándi Margit MIEA 13048, MÉ 1976/1, kapzsi barbárok által lebontva

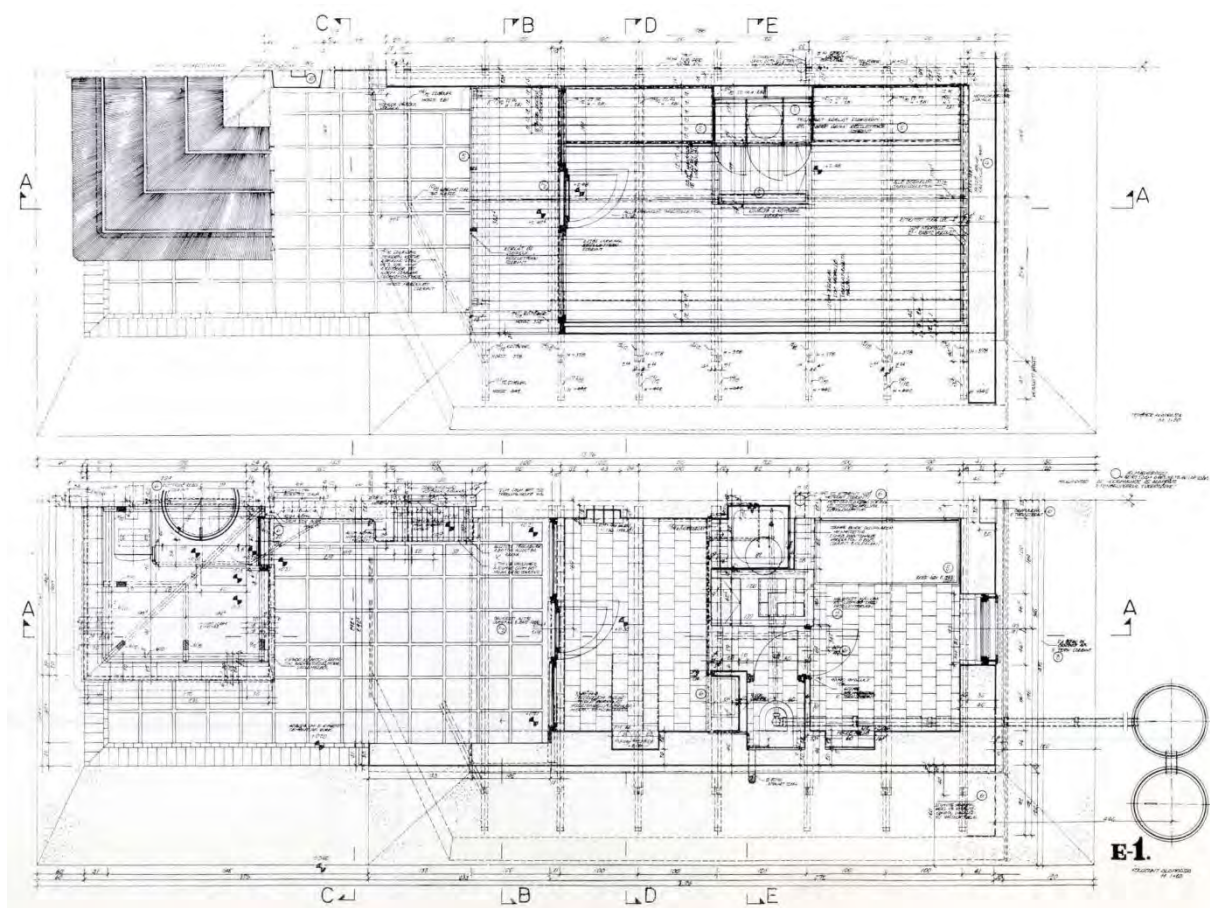
33. kép 8 tantermes általános iskola. Révfülöp. 32. kép Gulyás Zoltán (munkatársak: D.J. és M. L.) Mára a túlméretes faablakokat vakító fehér műanyagra cserélték. MIEA SZ20501

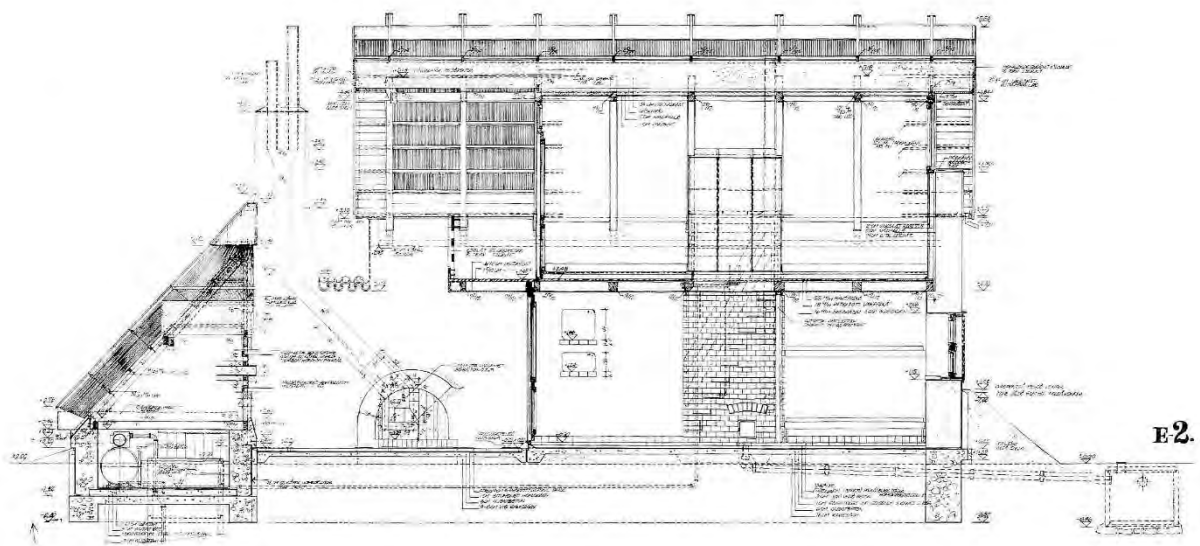
34. kép Balaton uszoda, Balatonfűzfő, Patonai Dénes MÉ 1982/6

35. kép Ikernyaraló, Ábrahámhegy, Gulyás Zoltán MÉ 1968/2, Vámosy Ferenc:
Korunk építésze (Gondolat, 1974)

36.kép Ikernyaló, Ábrahámhegy, Gulyás Zoltán, alaprajzok, MÉ 1968/2

37.kép Ikernyaló, Ábrahámhegy, Gulyás Zoltán, hosszmetset MÉ 1968/2

Az IPARTERV Archívum metszetei 12.

I. Szerkezeti Innováció 5.

Vasbeton silók/mezőgazdasági magtisztítók, magtárolók

A megelőző részeket nézve, talán az IPARTERV névhez kötődő sztereotípiánál színesebb kép alakult ki a Facebook olvasóban a tervezőirodáról. Valóban, a munkák sokfélék voltak. Ebben a metszetben egy kevésbé ismert feladatkörrel az IPARTERV különféle vasbeton silóiról szeretnék tájékoztatást adni.

A szemes és porszerű anyagok tárolása függőleges állású tartályokban célszerű. Többek között azért is, mert ezek az anyagok a tartályokban alapvetően folyadékszerűen viselkednek.

Méretük a betárolt anyag halmaztulajdonságától függ. Így a mezőgazdasági termények (magvak) tárolására szolgáló silók karcsúak és magasak, a vegyipar, vagy az építőanyagipar (cement és mész) silói szélesebbek és alacsonyabbak.

Az épített silók a XIX. század végén az amerikai kontinensről terjednek el szerte a világba. Építésüket a vasbeton, mint anyag és mint építési technológia elterjedése tette lehetővé. Az építési technológiát forradalmasította az úgynevezett csúszózszaluzatos építési mód, amikor a siló falait méternyi kétoldalú zszaluzattal építették, melyet hidraulikus emelők sokasága folyamatosan mozgatott felfelé. A friss beton folyamatosan megszilárdulva alá tudta támasztani az emelőket. A napi építési ütem akár 3-5 méter is lehet. Persze az építés során nem egyes csöveket építenek külön-külön, hanem a silótömb teljes egészét, 12 vagy több cellát is egyszerre. Az építés igen pontos technológiai követelményeket támaszt: a folyamatos megfelelő minőségű anyagszolgáltatás, a vasalás (lényegében gyűrűvasalás=oldalnyomás), az időjárásvédelem... A silóblokk elkészülte után további nem kis nehézségekkel járó feladatok vártak az építőkre: a külső és belső felületek megfelelő kezelése és impregnálása, majd a betárolás. A silókban melynek cellái 6-10 -15 méter átmérőjűek és akár 30 métert is meghaladó magasságúak, hatalmas mennyiségű és súlyú anyagot lehetett tárolni. Az első betárolás, de azután a későbbiek is, kritikusak. A cellákat fokozatosan és egyenletesen, meghatározott sorrend szerint kell feltölteni. A hibás terhelés következménye egyenetlen süllyedés, nehezen javítható különféle repedések. A silótömbök építésekor és betárolásukkor akár 30-50 cm-t is süllyedhetnek, még pontosan kalkulált alapozás mellett is. Azaz ilyen nagyságrendű a süllyedéssel eleve számolni kellett.

Ezek után félretéve a vegy-, cement és mész és egyéb iparágak rokon építményeit, a mezőgazdasági terménytároló silókkal folytatom. De megjelenik majd a képek között egy-két tárház (padozatos terménytároló vö. magtár) és magtisztító épület is. Nemegyszer ezek közös komplexumba rendeződve.

A tájban feltűnő silók a szocialista építés korai éveiben a haladás, a modernitás jelképei lettek. Jelenlétük később megszokottá vált, vasúti csomópontok, vízi kapcsolatok közelében találkozhatunk velük legtöbbször. Pontos számukra vonatkozó adatot nem találtam, de az egyik forrás szerint 1960-1986 között 55 silótömb épült. (Dulácska Endre, -Bódi István Vasbetonépítés 2018/2.). Tekintve, hogy a háború előtt is állt néhány, 1960 előtt is épültek eltérő építéstechnológiájú silók, összes számuk a 100 felé közelíthet. Sok helyen több silótömb is áll, az egyre növekvő tárolási igények kiszolgálására. (Székesfehérvár, Pécs stb.)

A betárolandó terményt a raktározás előtt meg kell tisztítani idegen anyagoktól, magoktól rovaroktól és egyéb szennyeződésektől. A viszonylag összetett technológiához egy épülettípus alakult ki: a magtisztító. Sok esetben ezek építése megelőzte a siló építését. Más esetekben a padozatos tároló épületrésszel egészítették ki az együttest.

Silók néhány esetben a hatalmas sertás-hizlalótelepeken épültek. Ilyen volt a már a háború előtt létesített (és akkor épített silóval is rendelkező) nagytényi új siló. Ugyanígy a Tiszapolgári Hizlalda silója.

Az IPARTERV szervezetében a silók tervezésével foglalkozók, a speciális ismeretek és felhalmozódó tapasztalat okán, kis csoportot alkottak. Az ismétlődő feladatok lehetőséget adtak tipizálásra. Így a tervezőcsoport által tervezett silók (37 létesítmény) nagy része 7,5 m étmérőjű és 18 cm falvastagságú cellákból épült fel. A géptér és a kezelő lépcsőház a korai változatokat továbbfejlesztve, figyelemmel az építéstechnológia egységesítésére, egy vagy két cellát foglal el.

Irodalom: Ipari Építési Szemle 27. Herkó Dezső statikus tervező igen alapos cikke:

https://miea.hu/pdf/SZLE/szemle_27.pdf

Ipari Építési Szemle 30. Batizán József építész tervező összefoglalója:

https://miea.hu/pdf/SZLE/szemle_30.pdf

Képaláírások:

1. kép. A tájban feltűnő silók a szocialista építés korai éveiben a haladás, a modernitás jelképei lettek. Hajdúnánás 300 vagonos siló, Szabó Árpád. MIEA Z70/10

2. kép. Hajdúnánás 300 vagonos siló, Szabó Árpád. MIEA 14-021

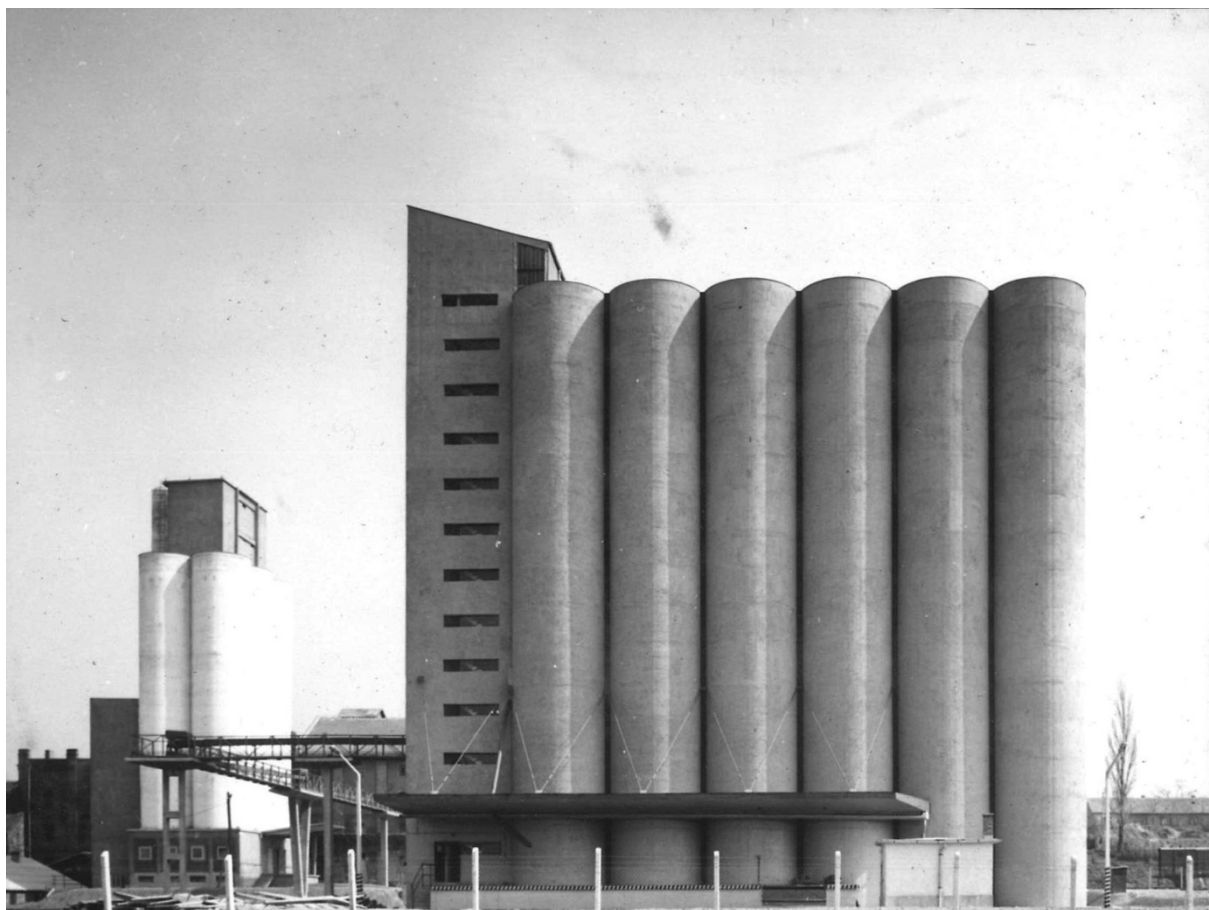
3. kép. (Tisza-) Polgár hizlalda siló és takarmánykeverő Szabó Árpád. MIEA 3587, IÉSZ 19.

4. kép. Nagytétény hizlalda 300 vagonos siló, Payr Egon 1954-55. monolit íves falzsaluval MIEA mező 2035/413, IÉSZ17 A korábbi 1914-ben épült

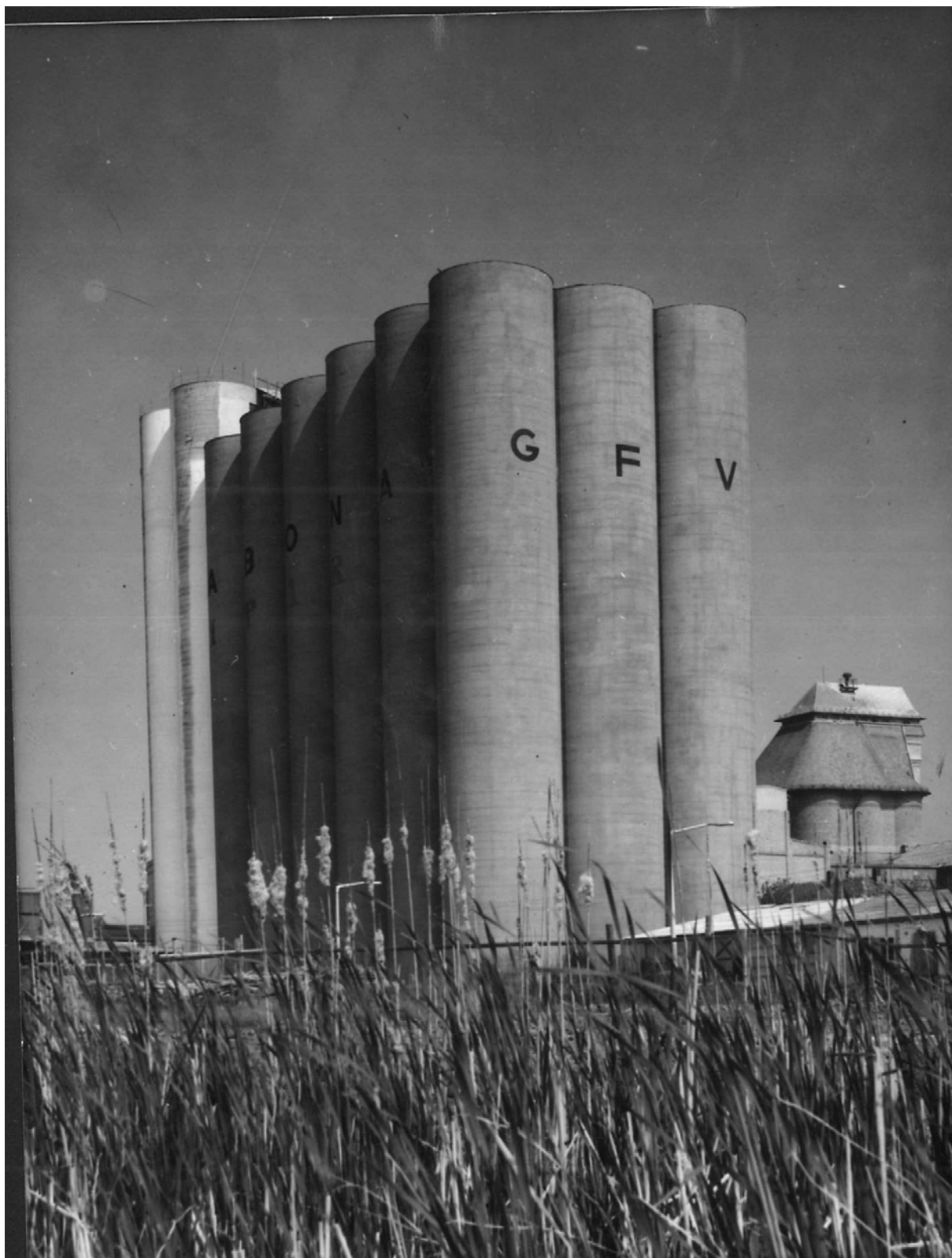
5. kép. Orosháza siló. MIEA 9596

6. kép. Pécs siló. MIEA 9180, IÉSZ 27

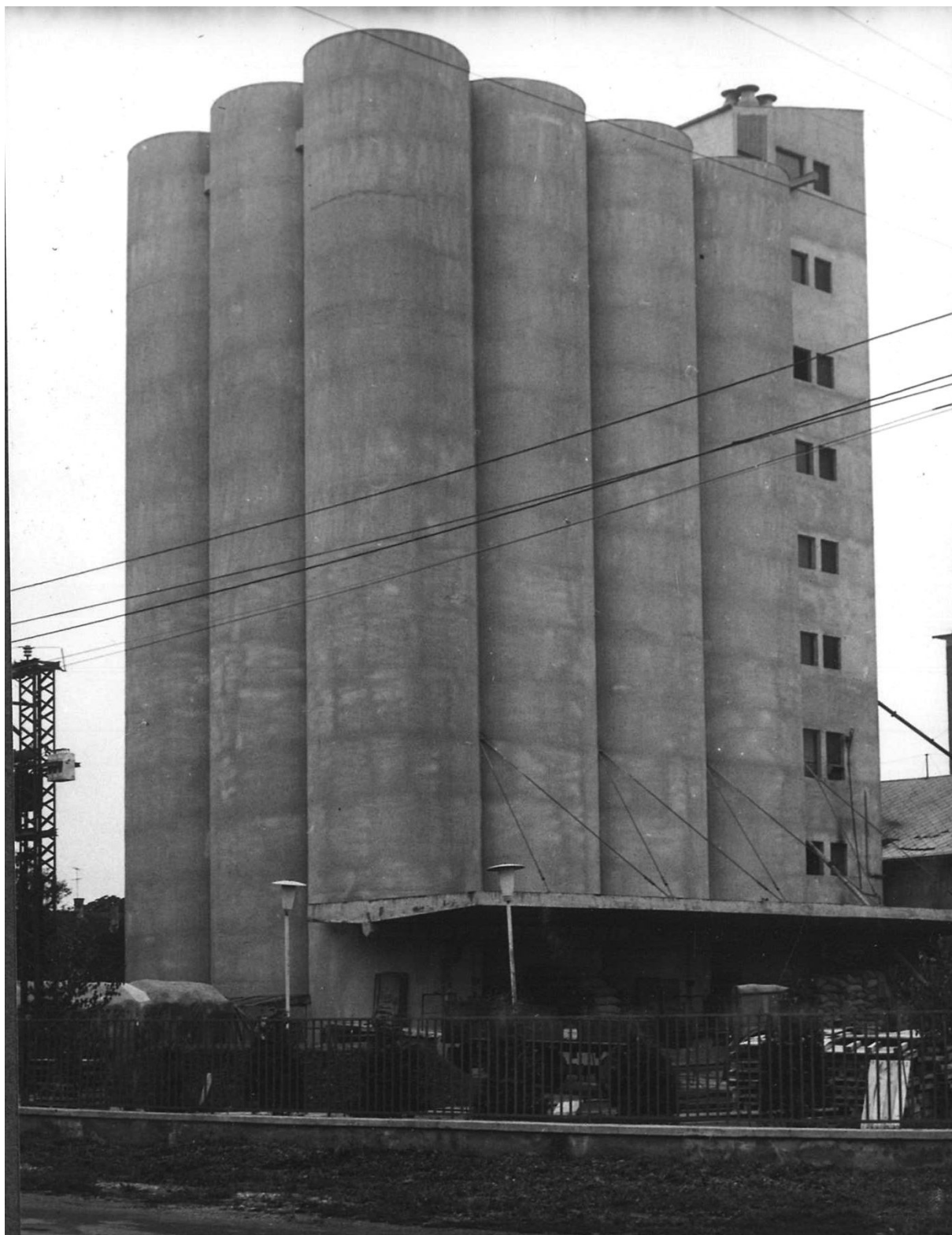
7. kép. Újszász 600 vagonos siló. MIEA 11543

8. kép. Karcag 305 vagonos siló. MIEA 15625, IÉSZ 30

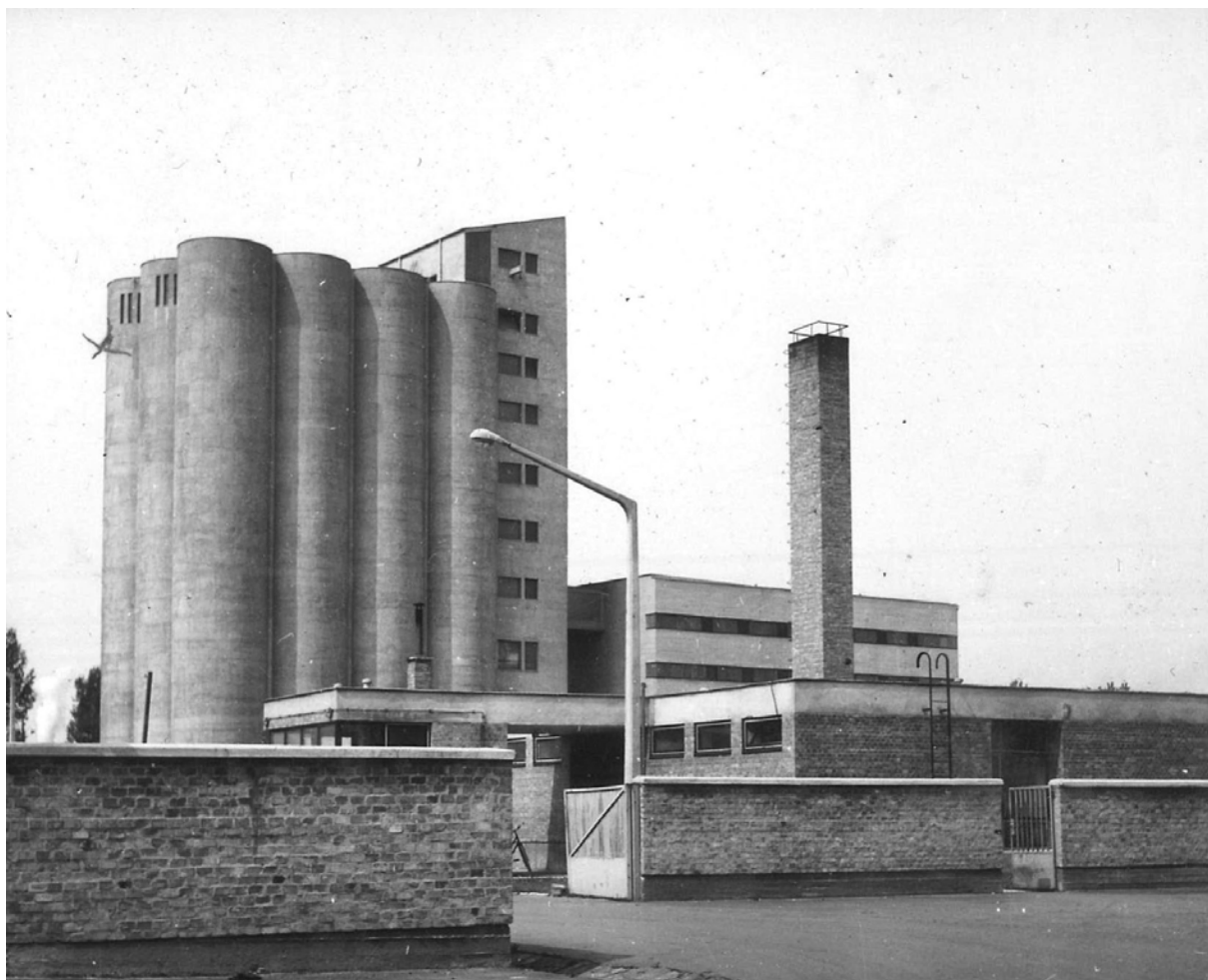
9. kép. Komárom 600 vagonos siló, Batizán József, Garamszegi Károly. MIEA 10423

10. kép. Körmen 400 vagonos siló, Batizán József, Herkó Dezső. MIEA 10419

11. kép. Jászberény siló 200 vagon, MIEA 12011e

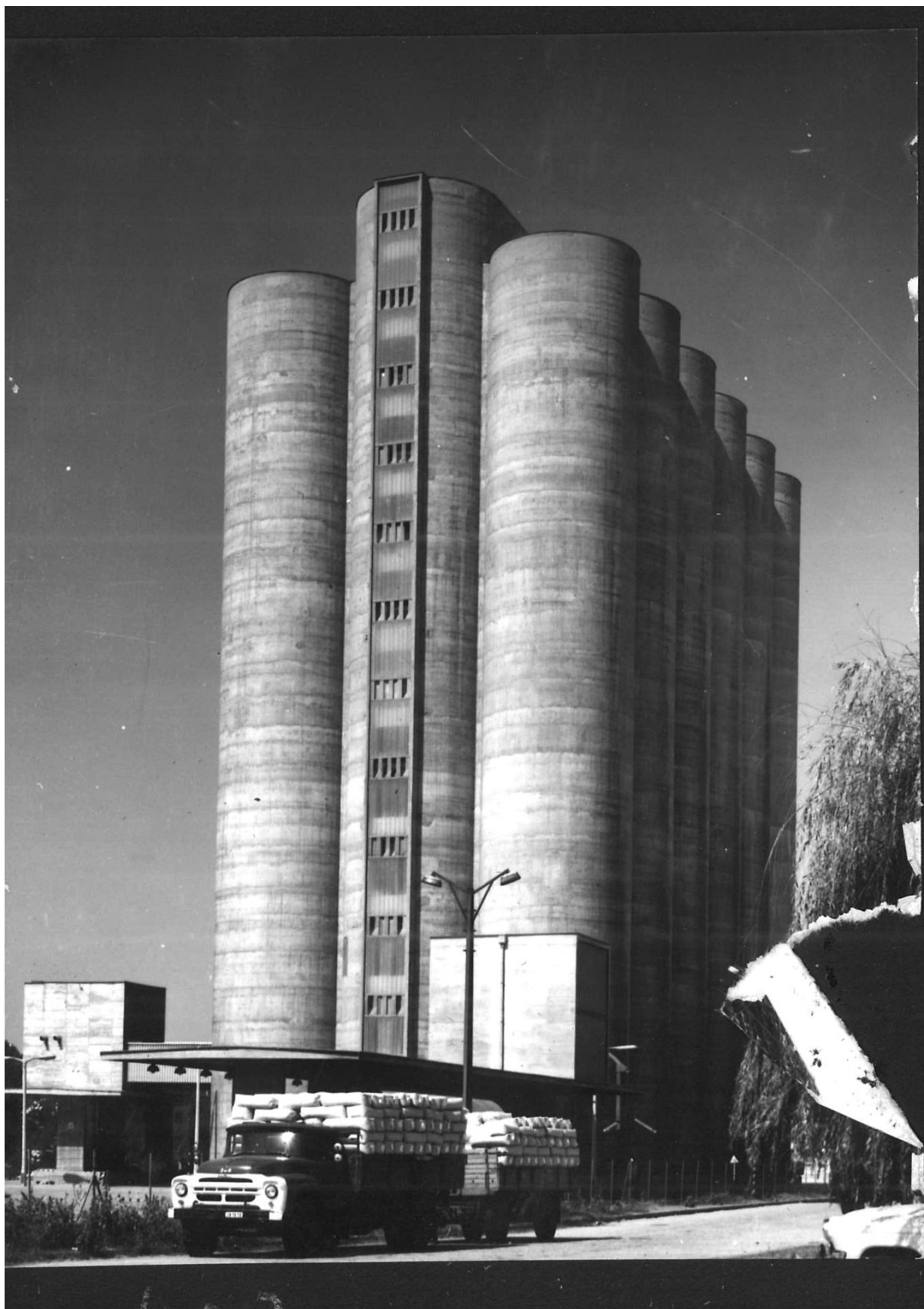
12. kép. Nagykáta siló 600 vagon, MIEA 11489

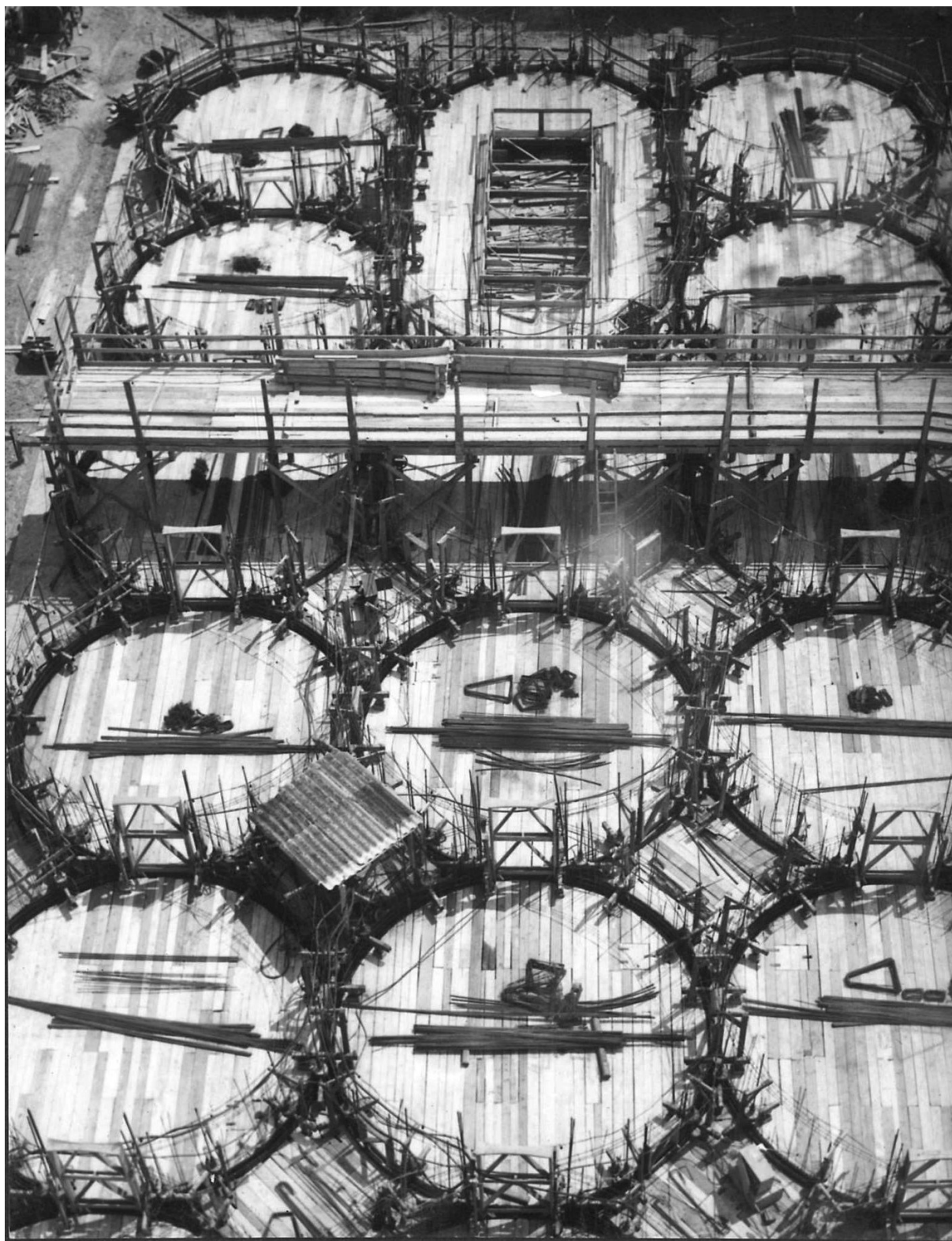
13. kép. Szombathely 600 vagon, Batizán József, Herkó Dezső. MIEA 10423,

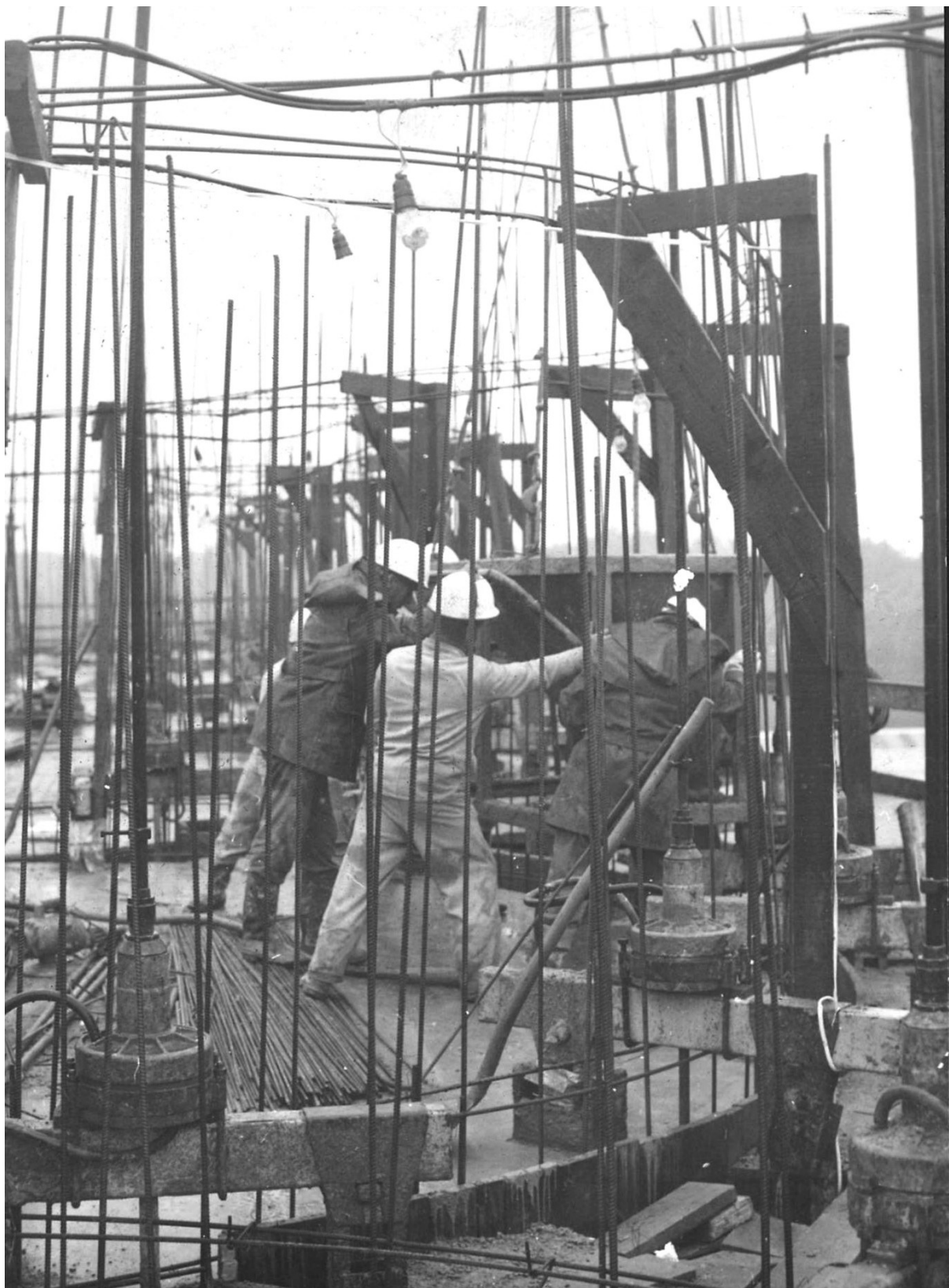
14. kép. Törökszentmiklós silók 2130+820 vagonosak. MIEA 13240, IÉSZ 27. 30.

15. kép. Cegléd 2000 vagonos siló, Batizán József, Herkó Dezső. MIEA 15407

16. kép. Cegléd 2000 vagonos siló építése, a csúszózsalus munkaszint felülnézete, Batizán József, Herkó Dezső. MIEA 11491

17. kép. A munkaszint közeli képe. A munkaszint a felfelé mozgó zsaluzatra van építve.

18. kép. Egy emelő közeli képe.

19. kép. A munka éjjel-nappal 7/24 munkarendben folyik. A mátészalkai siló építése.

20. kép. Mezőkovácsháza 2230 vagonos siló. Az friss betont az időjárás hatásaitól védeni kell.

21. kép. Sopronhorpács, Novák Endre. A padozatos tárolók korai változata, erős szocialista-realista hatások alatt. MIEA mező 2035-38

22. kép. Nyírbátor 200 vagonos padozatos tároló, Szabó Árpád, Szontágh Pál. 1955.
MIEA mező14_004

23. kép. Mezőkövesd tárház és magtisztító, Szabó Árpád. MIEA mező FF 21017_4

24. kép. Orosháza magtisztító. Emődy Attila, 1958. MIEA 3460

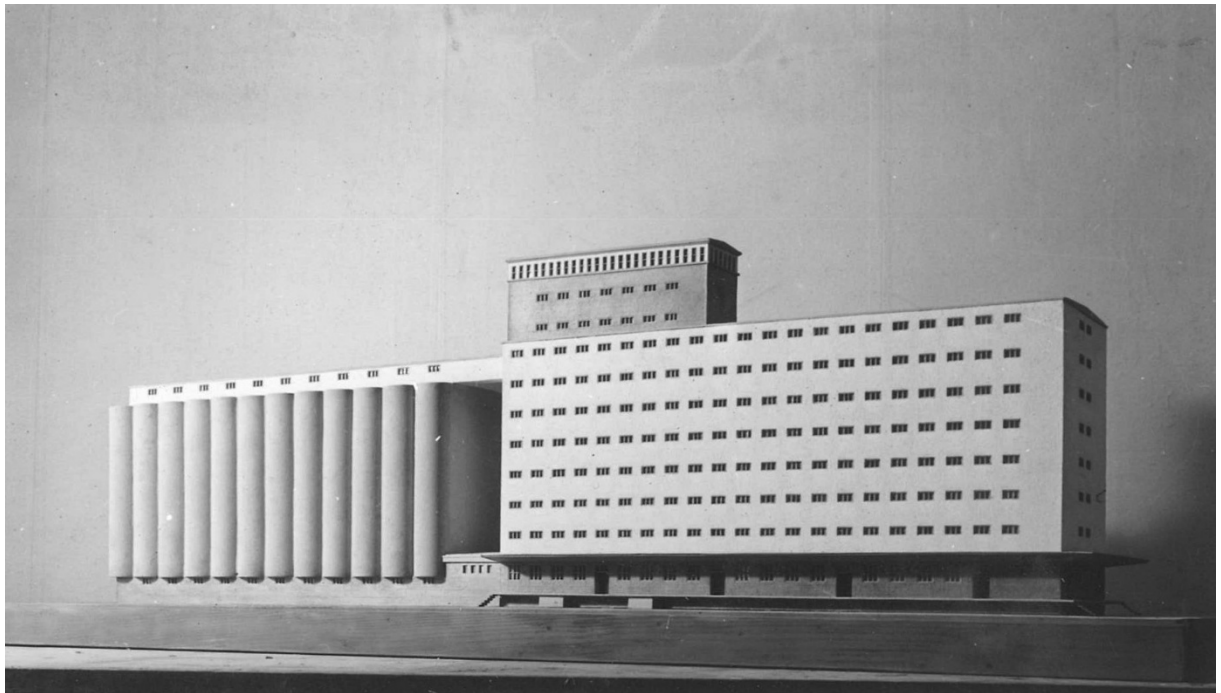
25. kép. Dombóvár magtisztító. MIEA 6547

26. kép. Kál-Kápolna magtisztító. Sebestyén István, Garamszegi Károly, 1966, MIEA 8216

27. kép. Szajol tárház. MIEA 5044

28. kép. Cegléd komplexum (siló, magtisztító, tárház) kis szoc-reál beütéssel. MIEA mező SN2035-128

29. kép. (Tisza-) Polgár hizlalda. Siló, keverő és csillegarázs. Makett, Szabó Árpád. MIEA mező ZE 2035-404

Az IPARTERV Archívum metszetei 13.

II. PR. eszközök 3.

Az IPARTERV jubileumi kiadványa

1974-ben az IPARTERV fennállásának 25 éves jubileumát ünnepli. Minden nagyobb évforduló lehetőséget nyújt összegzésre, visszatekintésre. Ez alkalommal az IPARTERV 160 oldalas vakos füzetet jelentetett meg „IPARTERV 1949-74” címmel.

A bevezetőt Takács Gyula, akkori igazgató jegyzi. Ebben röviden bemutatja a vállalatot, az előzményeket, a szocialista vállalat gyors fejlődését, műszaki eredményeit, ismerteti hazai és nemzetközi elismeréseit is. A bevezető adatokat is közöl: a 25 év alatt mintegy 11000 (tizenegyezer!) épületet terveztek, mely összesen mintegy 53 millió légrétegméternyi épített térfogatot jelent.

A füzetben ezt követően kicsit bővebben olvashatunk mindezekről. Majd a vállalat tevékenységi körének és szervezeti felépítésének diagramjai következnek. Néhány becsatolt oklevél igazolja a hazai és nemzetközi elismeréseket. Köztük az IPARTERV sokat emlegetett „trófeája” az UIA 1961-es „Auguste Perret díj” oklevelét. Ezt az elismerést az iparosított építés terén elért eredményeiért kapta az IPARTERV.

A füzet következő oldalain a vállalat tervezési munkáinak bemutatása következik. Az első bekezdésben szemelvény az export munkákról: tervezési munkák külföldre. (8 példa, Indiától NSZK-ig)

A továbbiakban 13 csoportba rendezve mutatja be a megvalósult épületeket és együtteseket. A tagolás iparágak és funkciócsoportok szerint történt. (bizonyára). Összesen 183 épület vagy épületegyüttes szerepel a füzetben, rögzítve az objektum nevét, építési helyét (többször), a tervezők nevét.

Tudva, hogy a válogatás szubjektív, a kiadvány terjedelme, lapszáma kötött, érdemes kicsit részletesebben belemerülni a válogatásba.

Persze ez a válogatás töredéke az IPARTERV által tervezett létesítményeknek, azonban a válogatás mindenképpen tükrözi a vállalat értékrendjét. Egyértelműen kirajzolódik a vállalati tevékenység széles spektruma, azaz a bányaiipartól az élelmiszeriparig, az erőművektől a lakóházakon át a TV stúdióig terjed a vállalati kompetencia.

Jól látható az országos lefedettség is. Azaz az ország települései, beleértve a főváros, megyeszékhelyek, ipari centrumok, de akár egyes falvak is szerepelnek a válogatásban.

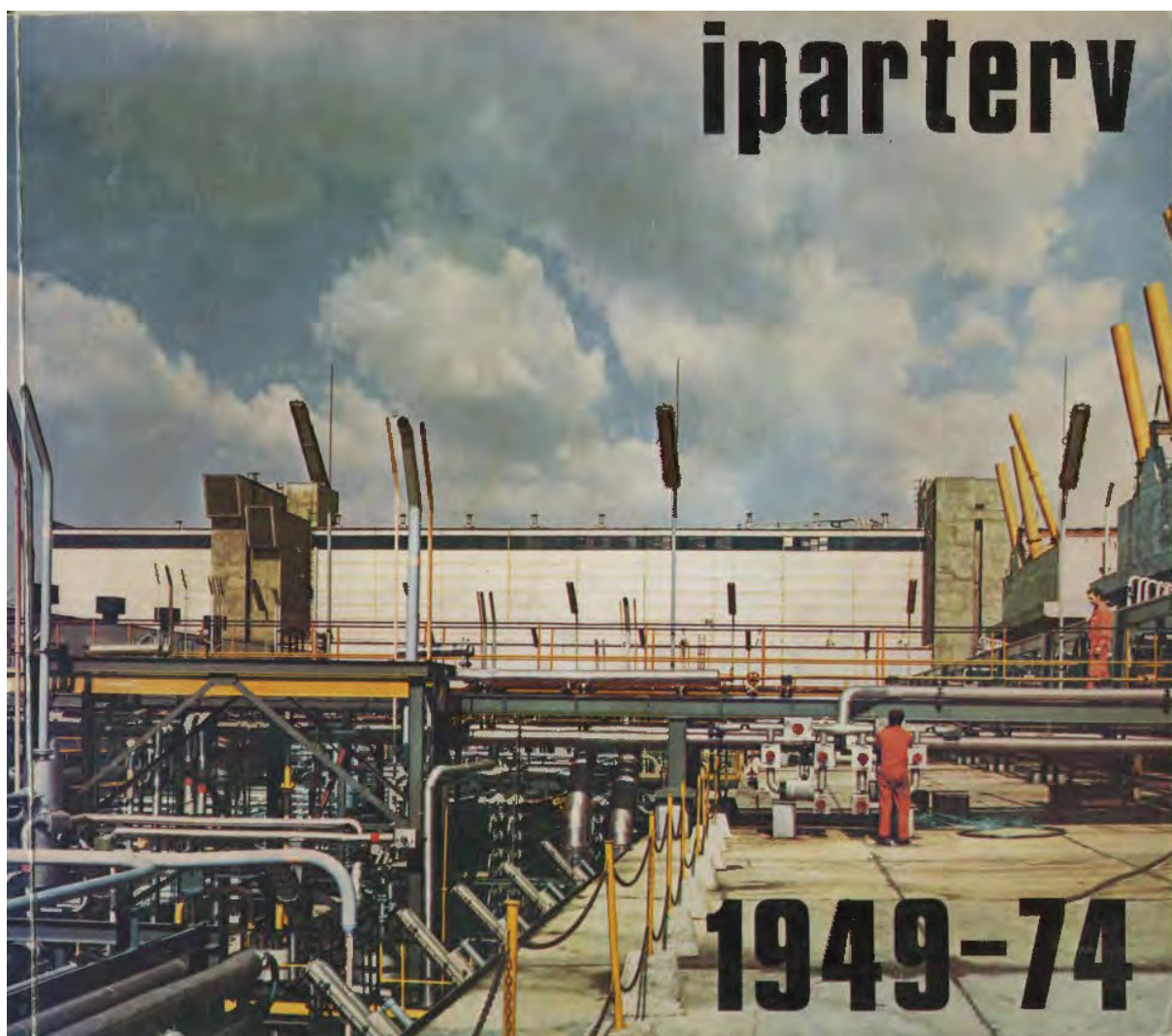
A hiányokról is essék szó. Az IPARTERV, mint vállalat 40 évig működött. Így az 1974 után tervezett létesítmények értelemszerűen kimaradtak. Sok hiányzik az 50-es években tervezett, akár szocialista-realista jeleket viselő épületekből (ebből csak egyes erőművek és a Dunai Vasmű igazgatósági épülete a kivétel).

Hiányoznak az épületek átadásának dátumai. Ez a hiány általános, a más helyeken (Magyar Építőművészet, Magyar Építőipar, Műszaki Tervezés, vagy akár a saját periodika: az Ipari Építészeti Szemle) publikált épületek esetében is ritka (sajnos).

Mindezek mellett a tartalom lenyűgöző. Túl az IPARTERV szerepén közösségi élményként tükrözi az országépítés, a modernizáció, a fejlődés heroizmusát is.

Melléklet: Az IPARTERV 1949-74 csak olvasásra. https://miea.hu/pdf/DOKS/IPT_49-74.pdf

Képek:

1. kép: A kiadvány címlapja, a TVK Tiszai Vegyi Kombinát, akkor Leninváros, ma Tiszaújváros, Polietiléngyár Polimerizáló Üzem részlete. Építész Bajnay László, Koncz Attila, Schulteisz Imre, Sámsondi Kis György.

AU LENDEMAIN D'UNE TRAGÉDIE QUI A SEMÉ LE MONDE DE RUINES ET DE DEUILS, LES ARCHITECTES DE TOUS PAYS ONT ESTIMÉ QU'IL ÉTAIT PLUS NÉCESSAIRE QUE JAMAIS DE S'UNIR, PAR DESSUS LES FRONTIÈRES POLITIQUES, POUR LE BÉNÉFICÉ DE LEUR PAYS ET DE LEUR MONDE. L'UNION INTERNATIONALE DES ARCHITECTES SE PROPOSE DE CONTRIBUER EN FACILITANT EN MULTIPLIANT LES LIBRES CONTACTS ENTRE LES ARCHITECTES, SANS DISTINCTION DE NATIONALITÉ, DE RACE, DE RELIGION, DE FORMATION PROFESSIONNELLE OU DE DOCTRINE ARCHITECTURALE, À CRÉER ENTRE EUX DES RELATIONS DE CAMARADERIE, DE COMPRÉHENSION ET D'ESTIME MUTUELLE, À LEUR PERMETTRE DE CONFRONTER LEURS IDÉES ET CONCEPTIONS, DE PROFITER DE LEURS EXPÉRIENCES, D'ÉTOURNER LEUR CONNAILLANCE, DE RICHIR DE LEURS MULTILLES D'ÉCHANGES.

UNION INTERNATIONALE DES ARCHITECTES

PRIX AUGUSTE PERRET 1961

ILS SERONT AINSI EN MESURE D'AMÉLIORER L'EFFICACITÉ DE LEUR TRAVAIL, D'AMÉLIORER LES CONDITIONS DE VIE DES HOMMES, PAR LA RECONSTRUCTION DES VILLES ET VILLAGES DÉVASTÉS, LA SUPPRESSION DES TAUDIS, L'ÉQUIPEMENT DES RÉGIONS LES MOINS DÉVELOPPÉES, L'ÉLEVATION DES STANDARDS D'HABITATION, EN APPORTANT LEUR CONCOURS À UNE MEILLEURE COMPRÉHENSION DES HOMMES ET DES PEUPLES, EN SEFFORÇANT DE SATISFAIRE TOUJOURS D'AVANTAGE LEURS ASPIRATIONS DE BIEN-ÊTRE MATÉRIEL ET SPIRITUEL; ILS SE PROPOSENT EN COLLABORATION AVEC LES AUTRES ORGANISATIONS INTERNATIONALES PROFESSIONNELLES ET CULTURELLES, DE CONTRIBUER AU PROGRÈS DE LA SOCIÉTÉ HUMAINE ET À L'AFFERMISSEMENT DE LA PAIX.

MENTION ACCORDÉE AU BUREAU D'ÉTUDES DES BATIMENTS INDUSTRIELS ET AGRICOLES DE HONORIE

IN THE WAKE OF TRAGEDY WHICH HAS SOLENNIZED AND MOURNING THROUGHOUT THE WORLD, THE ARCHITECTS OF ALL COUNTRIES HAVE DEEMED IT MORE NECESSARY THAN EVER TO UNTIL TO DO SO, AND TO JOIN TOGETHER IN ORDER TO CONTRIBUTE TO THE PROGRESS OF THEIR NATIONAL ORGANIZATIONS.

THE INTERNATIONAL ARCHITECTS, RESPECTIVE OF THEIR NATIONALITY, RACE, RELIGION, THEIR PROFESSIONAL TRAINING AND FORMATION AND THEIR ARCHITECTURAL DOCTRINES, HAS AS ITS PURPOSE AND INTENT THE CREATION AMONG THEM OF RELATIONS OF FRIENDSHIP, OF UNDERSTANDING AND MUTUAL ESTEEM TO ENABLE THEM TO EXCHANGE THEIR IDEAS AND CONCEPTS TO PROFIT BY THEIR MUTUAL EXPERIENCE, TO BROADEN THEIR KNOWLEDGE, TO ENRICH EACH OTHER BY THEIR MUTUAL DIFFERENCES. THEY SHALL THEREBY BE IN A POSITION TO PARTAKE MORE EFFECTIVELY IN THE AMELIORATION OF MAN'S CONDITIONS OF LIFE, BY THE RECONSTRUCTION OF DEVASTATED CITIES AND VILLAGES, BY THE ELIMINATION OF SLUMS, BY THE EQUIPPING OF THE LEAST DEVELOPED REGIONS, THE RAISING OF HOUSING STANDARDS, DOING SO BY MAKING THEIR CONTRIBUTION TO A BETTER UNDERSTANDING OF MEN AND PEOPLES BY ATTEMPTING AND STRIVING TO SATISFY MORE AND MORE THEIR ASPIRATIONS FOR MATERIAL AND SPIRITUAL WELL-BEING; IN COLLABORATION WITH OTHER PROFESSIONAL AND CULTURAL INTERNATIONAL ORGANIZATIONS, THEY HAVE RESOLVED TO CONTRIBUTE TO THE PROGRESS OF HUMAN SOCIETY AND THE STRENGTHENING OF PEACE.

LE JURY : E. BEAUDOUIN, M. MAJOR, A. PERSITZ, J. RICHARDS, A. ROTH, P. YAGO, B. ZEVI

LE PRÉSIDENT

2. kép: Az UIA 1961-es „Auguste Perret díj” oklevele

Az IPARTERV Archívum metszetei 14.

VI. Kultúrházak, kultúrtermek

Kicsit kerülgetve* még a tisztán ipari építmények, épületek bemutatását, egy újabb, talán kevésbé ismert (és bizonyára már többségében már nem fellelhető) válogatást mutatok be.

Kultúrházak, kultúrtermek, melyeket az IPARTERV, vagy sok esetben még az egyik elődszervezet, a Mezőterv építészei terveztek és többnyire ipari létesítményekhez kapcsolódtak.

Bár a kultúrház fogalom alapvetően a szocialista korszak ideologikus termékének tűnik, nem hanyagolható el a korai szociális mozgalmak szerepe és tevékenysége sem. Akár az évszázados utópista előzményekig is elmehetünk, de közben látnunk kell a különféle munkás- vagy egyéb szervezetek (céhek, iparosegyletek stb.) kulturális tevékenységét és intézményeit is.

Archívumunkban az első példák még a Mezőterv időszakból származnak és a háború utáni modern építészet rövid időszakához tartoznak. De hamarosan beüt a szocreál, a funkcionális tartalom egyfajta pompával egészül ki. A díszítettség, sok esetben figurális társzművészeti alkotások használata a szebb jövő felé kívánta terelni a dolgozókat. Azonban ez a korszak sem túl hosszú, a nyomás Sztálin halálával (1953) véget is ér, megjelenik és erőre is kap a nemzetközi modern építészet fősodrához való igazodás. Ezzel együtt az IPARTERV-ben a kultúrház feladatok is ritkulnak, majd eltűnnek. Bizonyára más szakosodott tervezőintézményekhez kerülnek.

A korábbi cikkek megszerkesztéséhez, ahogy most is az alapvető forrás a Fotóarchívum volt, melyhez a fellelhető korabeli folyóirat publikációkat is igyekeztem használni. Ez a cikk a képeken kívül kevesebb adatot tartalmaz, mert sok esetben az építész és a belsőépítészeti tervező neve sem került elő sehonnan sem. Nem kizárt azonban, hogy a korabeli művészeti folyóiratok tartalmazzanak adalékokat. Bízatom az olvasókat, hogy ha ki tudja egészíteni, tegye meg.

A korábbi metszetek képekkel összeszerkesztett változatai a <https://miea.hu/kronologia.html> honlapon megtalálhatók.

* Kerülgetve: az IPARTERV 40 éves működése tízezernyi épületet, több száz ipari együttest eredményezett. Ennek a sokaságnak akárcsak a vázlatos bemutatását is, úgy gondolom, hogy csak megfelelő, érdeklődést kiváltó tematikákra tagolva lehet megkísérelni. Azaz azt gondolom, hogy a hagyományos iparági tagolás (könnyűipar, nehézipar stb.) itt nem lenne megfelelő.

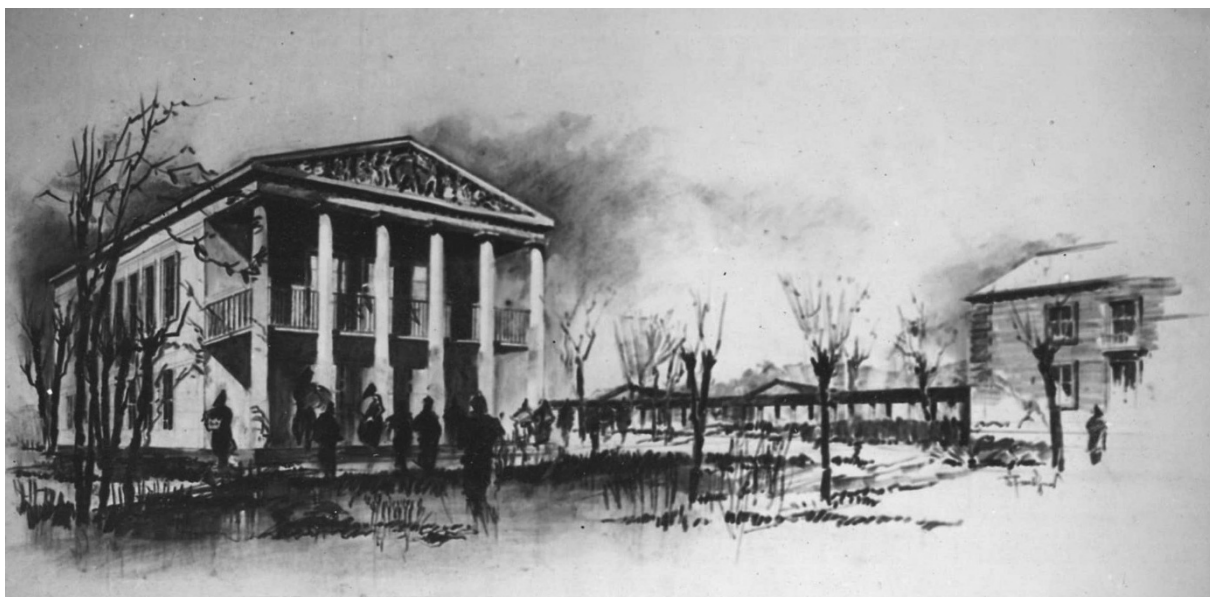
Képek:

1.kép. Bélapátfalva, Kultúrterem, még a szocreál előtti időkből. Külső. Építész Csaba László MIEA Mező 7-2-1

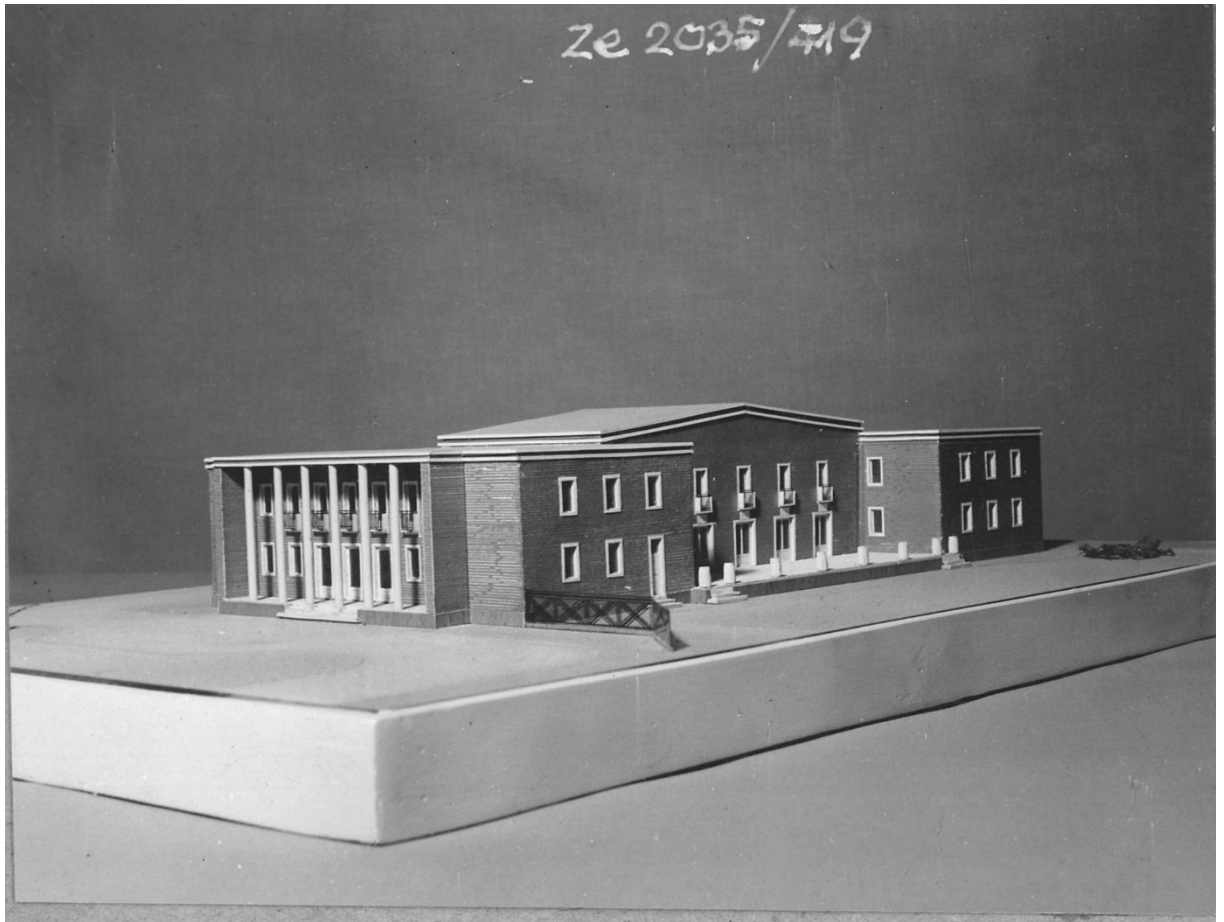
1.kép. Bélapátfalva, Kultúrterem, még a szocreál előtti időkből. belső. Építész Csaba László MIEA Mező 7-2-2

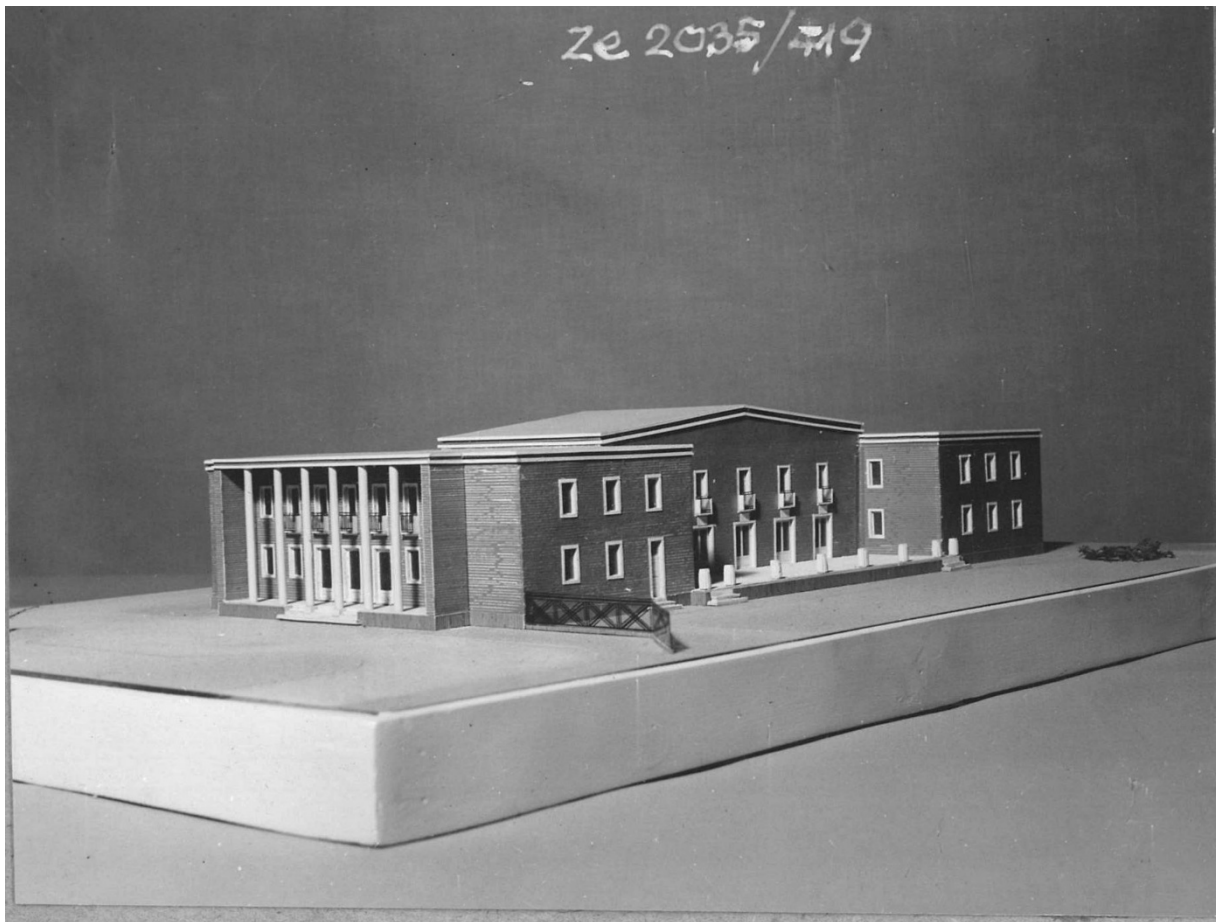
3.kép. Herceghalom, Kultúrház terve, építész: Rácz György, MIEA Mező 37-1

4.kép. Budapesti Erőmű? Kultúrház terve, makett, építész: Hajós Alfréd (bizony)
MIEA Mező 60-1

5.kép. Láng Gépgyár, Kultúrház terve, makettfotó, építész: Hajós Alfréd (bizony)
MIEA Mező 60

6.kép. Kultúrház, terv, makettfotó, építész: Rácz György MIEA Mező 64

7.kép. Ajkai Erőmű kultúrotthona, külső, építész Vörösmarty Kálmán MIEA 1296

8.kép. Ajkai Erőmű kultúrotthona, belső tér, építész Vörösmarty Kálmán MIEA 1293

9.kép. Lőrinci Fonó, Kultúrház terve, építész: Lauber László és Határ Győző, IÉSZ
 10. Típus-terv. A Múcsony községben álló változata műemlék. Arnóth Ádám adata.
 MIEA 1425

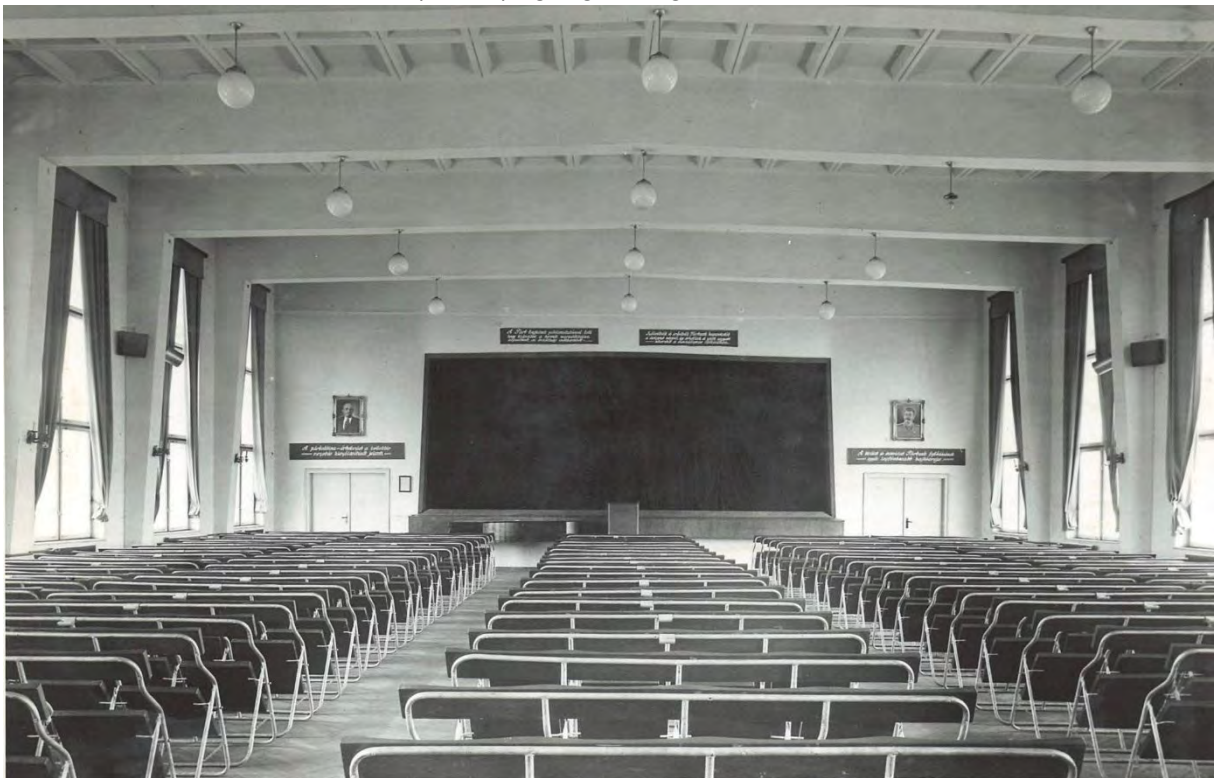
10.kép. Magnezit Művek Kultúrház, előcsarnok belső tere, MIEA 1946

11.kép. Magnezit Művek Kultúrház, (és étterem) belső tere MIEA 1948

12.kép. Gábor Áron Vasöntöde (OETL), igazgatósági épület, külső MIEA 1655

13.kép. Gábor Áron Vasöntöde (OETL), igazgatósági épület, belső MIEA 1652

14.kép. Törökbálint (Mechanikai Művek?), Kultúrház, Külső MIEA 1659

15.kép. Törökbálint, (Mechanikai Művek?), Kultúrház, Előcsarnok részlete MIEA 1663

16.kép. Törökbálint, (Mechanikai Művek?), Kultúrház, Belső tér MIEA 1661

17.kép. Angyalföldi bútorgyár Kulturterme, belső kép építész? érdemes megfigyelni a színpad két oldalán elhelyezkedő fa-figurákat. MIEA 1664

18.kép. Sztálin Vasmű, Dunaújváros, Főbejárat épület, építész: Lauber László és Szendrői Jenő

19.kép. Sztálin Vasmű, Dunaújváros, Főbejárat épület, építész: Lauber László és Szendrői Jenő, Kultúrterem tervező: Salamon István, IÉSZ 10. MIEA 1891

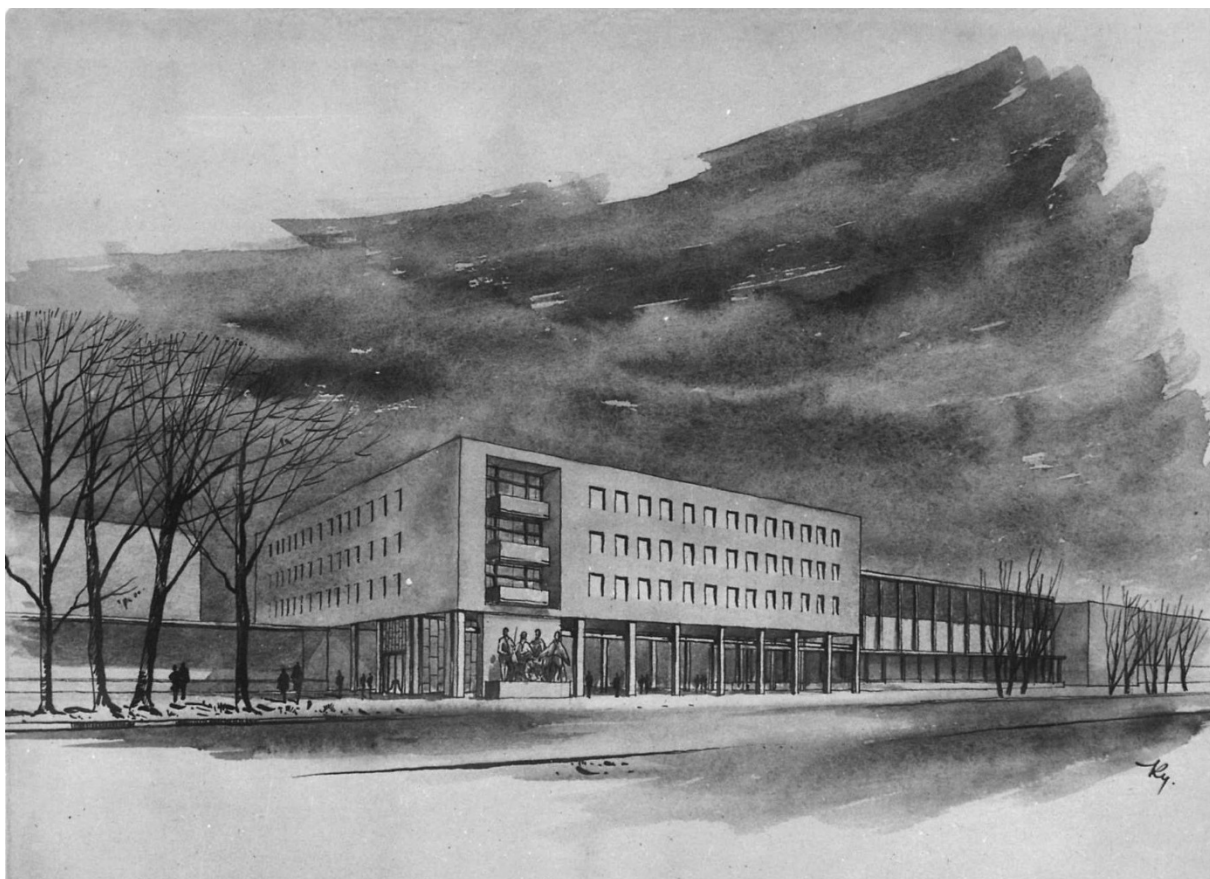
20.kép. Sztálin Vasmű, Dunaújváros, Főbejárat épület, építész: Lauber László és Szendrői Jenő, Kultúrterem részlete, tervező: Salamon István, IÉSZ 10. MIEA 1889

21.kép. Zalaegerszeg Aszfaltgyár bejárati épület MIEA 2412

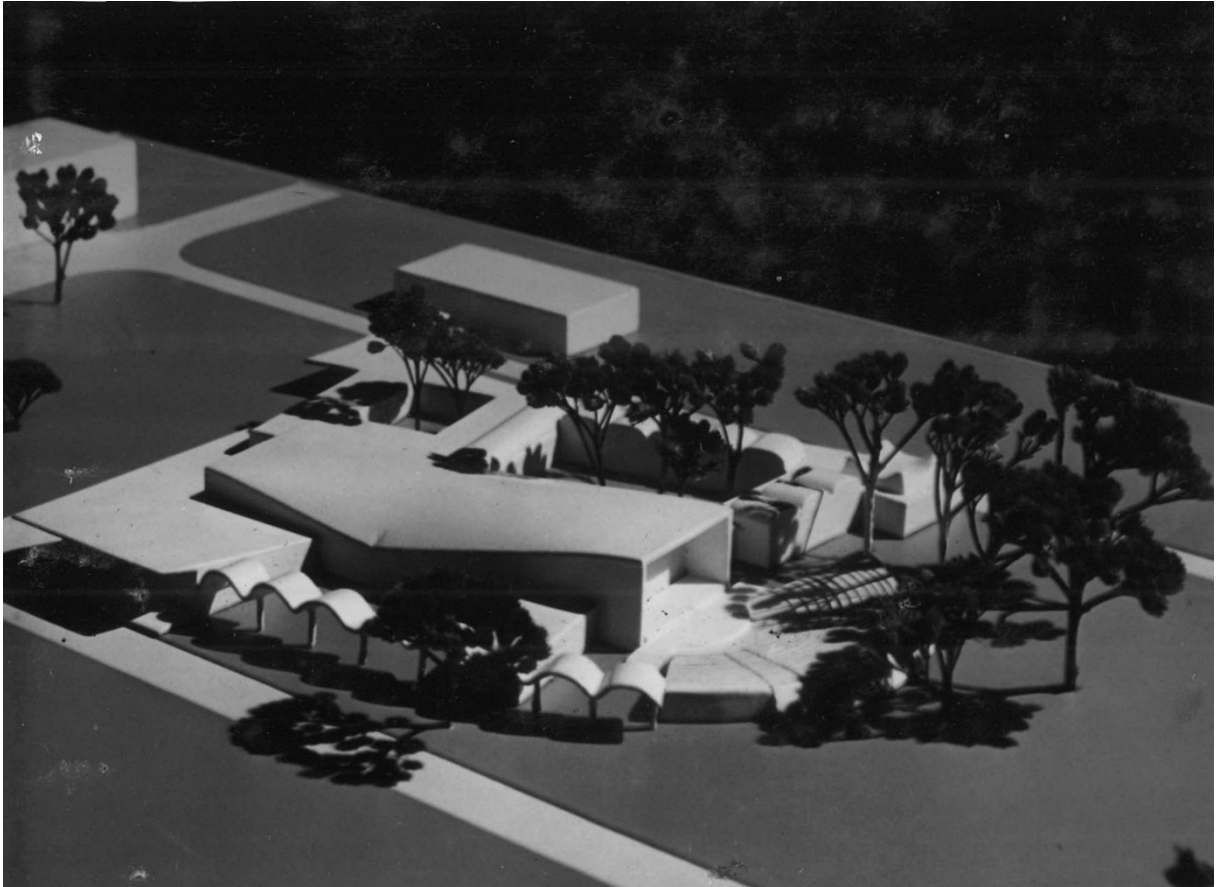
22.kép. Zalaegerszeg, Aszfaltgyár, kultúrterem és étkező belső MIEA 2413

23.kép. Lábatlan Kulturház terve MIEA 2520

24.kép. Nagylengyel, Kulturterem belső MIEA 2809

25.kép. Csepel Autógyár, Szigetszentmiklós, kultúrház terve, makett MIEA 3271

26.kép. Inotai Erőmű Kultúrház és étterem, külső, építész: Szabó István (bizony, IPARTERV 1954-1963) Műemlék! MIEA 3515

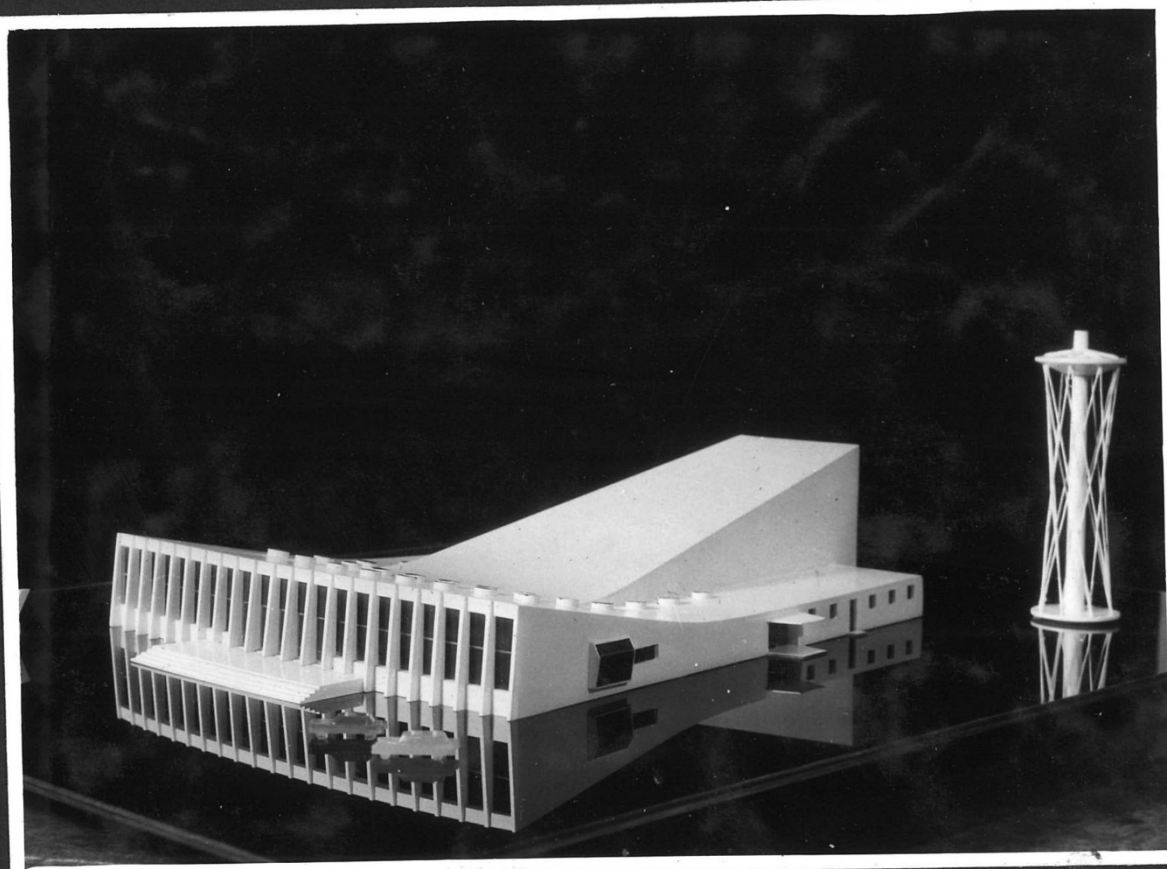
27.kép. Inotai Erőmű Kultúrház és étterem, előcsarnok, építész: Szabó István, Hincz Gyula Ünneplők c, mozaikja MIEA 3517

28.kép. Inotai Erőmű Kultúrház és étterem, étterem belső, építész: Szabó István, szemben Kovács Margit Körtánc című terrakotta domborműve MIEA 3520

29.kép. Inotai Erőmű Kultúrház és étterem, színházterem, építész: Szabó István
MIEA 3521

3955

30.kép. Ócsa, Kultúrház terv, makettfotó MIEA 3955

31.kép. Láng Gépgyár, Kultúrház, külső, építész: Tokár György (átépítve) MIEA
10714

Az IPARTERV Archívum metszetei 15.

I. Műszaki Innováció 6.

Monolit héjszerkezetek

A vasbeton térlefedő szerkezetek fejlesztésének egyik ága, területe a monolit vasbeton héjak építése.

Az IPARTERV statikusai útkereső munkájuk során -nem függetlenül az akkori nemzetközi trendektől-, logikusan a nagyon takarékos vasbeton héjszerkezetek is célkeresztbe kerültek

A héjszerkezet az a tartószerkezeti megoldás, ahol a héj-felület alakja miatt (mely egyszer görbült dongától, az összetettebb geometriájú formáig terjed) a keresztmetszetben többnyire csak nyomóerő keletkezik. A héjszerkezet így jelentős fesztávolságok áthidalására alkalmas, igen kis (akár néhány centiméter) vastagságok mellett. Az elv már a történeti építészetben is helyet kapott és működött. Elég csak az ókori boltívekre vagy kupolákra gondolni.

Nyilvánvaló, hogy a beton, mint „folyékony kő” különösen alkalmas héjszerkezetek készítésére, hiszen a zsaluzatra (mintaívre) plasztikus állapotában felhordva, könnyedén helyettesíti a munkaigényes köelemeket, vagy a téglaboltozatot.

Azonban a vékonyítás egy sereg megoldandó kérdést eredményezett: A vékony héj könnyedén behorpadt, a különféle egyenetlen terhek, szélnyomás, hőtágulás, vagy kivitelezési ütemezési anomáliák megoldást kívántak. Már az ókori építők is felismerték, hogy az összetett felületrészekből álló héjak, vagy a két irányban görbült felületek sokkal stabilabbak. Lásd: kupolák.

A vasbeton, azaz az acélbetéttel készített betonszerkezet kitágította a lehetőségeket. A beton viseli a nyomóerőhatásokat, az acélbetét a húzóerő felvételére alkalmas, sőt sűrítésével jól kezeli a geometriából, vagy más igényekből származó eltérő helyzeteket. (akár a nyomóerők terén is segíthet). Az acélbetétek elő- vagy utófeszítése további szerkezeti lehetőségeket eredményezett.

A héjak méretezési elvei és építéstechnológiája a 1920-as, 30-as évekre neves statikusok Eugène Freyssinet, Eduardo Torroja, Pier Luigi Nervi, Félix Candela, Franz Dischinger tevékenysége nyomán kialakult. Hatalmas szerkezetek épültek világszerte. A II. Világháború előtt Magyarországon is épült legalább két, nemzetközi szinten is jelentős (és ma is álló) szerkezet: Menyhárd István kelenföldi autóbuszgarázsa 1941, ahol a fesztávolság 82! m. És Obrist Vilmos Nagyvásártelep csarnokának lefedése 1933, ahol a téráthidaló karcsú, 42 méteres fesztávolságú gerendák felső öveit dongasorokkal támasztották meg, egyúttal a térelhatárolás kérdését is megoldva.

Az áttekintés után térjünk vissza az IPARTERV statikusainak tevékenységére. A nagyeleemes helyszíni előregyártás jelentős (és látványos) sikere mellett a megépítés gondjai is erősödtek. Különösen a növekvő és nagyon kötött organizációjú (be-) emelés folyamata vált kritikussá. Az egyik kiutat a kísérlet a térlefedő elemek egyes részeinek végleges pozíciójában való elkészítése jelentette. A vasbeton héj elkészítéséhez teljes felületű zsaluzat szükséges.

Az IPARTERV jelentős újítása az, hogy az ismétlődő héjak zsaluzatát (vagy annak elemeit) a csarnok (a hagyományos építési sorrendhez képest) előre elkészített darupályájára építették, majd a héj-mező elkészülte után ezen mozgatták a következő pozícióba.

Az elsőként ilyen módon megvalósult csarnok a székesfehérvári Könnyűfémű kéthajós csarnoka. A megoldás két ütemű. Először az áthidaló vezérívek (íves vonórudas gerendák) készülnek el, a darupályákra szerelt zsaluzattal, majd már ezekre is kapcsolódóan (kihasználva a gerendák gyámolítását) készül el a héjszerkezet. Szintén a darupályán mozgatott zsaluzaton. Az Y pilléreken álló dupla íves gerendák térköze lehetővé tette a héjak közötti szakaszon a csarnok bevilágítását biztosító üvegfelületek elhelyezését is.

A következő példa a csepeli Csőgyár csarnoka. Itt a megoldás nagyon hasonló, azzal az eltéréssel, hogy itt nyomott (domború) héjat készítettek. Emiatt az íves gerendákat összekötő, a héjak oldalnyomását is felvevő szerkezetre került a csarnok bevilágítását biztosító, a fedés síkjába kerülő felülvilágító.

A fejlődés további lépése újabb egyszerűsítés: a dupla íves gerendák helyett csak egy-egy épül (az Y pillérek is elmaradhatnak). A kupola alakú mezők az ívek közé feszülnek. A csepeli Egyedi gépgyár csarnokának bevilágítását a héjak perforációjára épített kerek üveg felülvilágítók biztosítják.

A sorozat negyedik példája a Ganz Diesel gépgyár szerelő csarnoka (Hungária körút-Kőbányai út sarok, most kínai piac! Itt a szellemes megoldás a következő: a pilléreken két egymás fölé kerülő íves gerenda áll. A héjmezők egyik szélé az alsó ívhez, a másik szélé a következő pillérhez tartozó felső ívhez csatlakozik, kétszer görbült felületet alkotva. A dupla ív között, függőleges felületű felülvilágító nyert elhelyezést.

A további példák a fent leírt evolúció egyes fázisaihoz csatlakoznak.

Az esztergomi „Sportszergyár” azaz a Pestvidéki Gépgyár (azaz a Dunai Repülőgépgyár utódszervezete), ahol a legendás vitorlázórepülőgépek készültek (pl. a Rubik féle Góbé). Itt az íves gerendákra függesztett síkfödém részek és a rájuk épített egyszer görbült dongák váltakoznak.

A miskolci Betonelemgyár Zsolcai Üzeménél egyenes gerendák közé egyszer görbült dongahéjak sorolódnak. A szükséges bevilágítás a dongahéjak lyukasztása biztosítja.

A budapesti Kismotor és Gépgyár szerelőcsarnokának lefedésénél a csepeli Csőgyári csarnok megoldása négyzethálós pillérkiosztású csarnok lefedése során kerül adaptálásra. Így széles pillérfejen álló dupla-dupla gerendák közötti mezőben gömbkupola-héjak készültek, a gerendák vonalában pedig függőleges bevilágító ablakok. Az elrendezés igen látványos belső teret eredményez.

Ismételten ajánlom Haba Péter, magyar Ipari Építészet 1945-1970 című tartalmas könyvét. Képek A (Modern) (Ipari) Építészet Iparterv Fotóarchívumából.

Képaláírások:

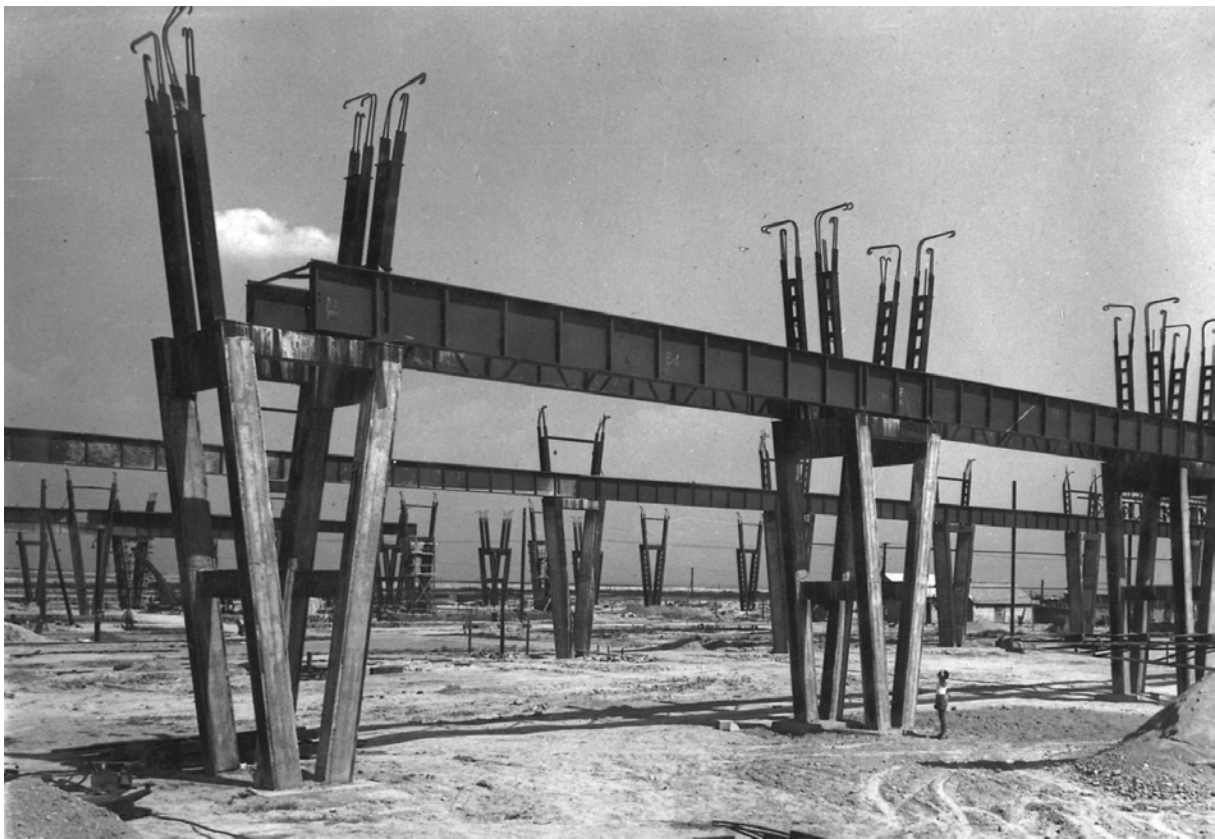
1. kép. Az úttörők munkái ismertek. Kevésbé ismert, de a magyar mérnökség által példának tekintett Franz Dischinger lipcsei nagyvásárcsarnoka. 75méter fesztávolságú, szegmensekből álló kupola. 1930. Forrás: Internet

2. kép. Budapest, XI. Hamzsabégi úti autóbuszgarázs. 82 m fesztávolság. Menyhárt István 1941. (építész: Padányi Gulyás Jenő). MIEA 7778

3. kép. Budapest IX. Nagyvásártelep. 42 m fesztáv. Obrist Vilmos 1933. (építész: Münich Aladár). Forrás: FSZKT Budapest Gyűjtemény

4. kép. Székesfehérvár, Könnyűfémű Alumínium öntöde és présű építése. Menyhárd István, építéstechnológia: Semsey Lajos, (építész: Farkas Ipoly) 1958-1960. 1 Y pillérek és darupálya építése. MIEA 3857

5. kép. Székesfehérvár, Könnyűfémmű Alumínium öntöde és présmű építése. Az íves tartók (és az alsó övökre épített síklemez építése a darupályára épített zsaluzaton. MIEA 3851

6. kép. Székesfehérvár, Könnyűfémmű Alumínium öntöde és présmű építése. A félkész lefedés. Az íves tartók felső öve között épül majd a befüggesztett héj. MIEA 3864

7. kép. Székesfehérvár, Könnyűfémmű Alumínium öntöde és présmű építése. Az íves tartók közé épülnek a héjak. Az utolsó mezőnél látható, hogy az elkészült íves tartókra már csak viszonylag könnyű zsaluzatot kellett építeni. MIEA 3866

8. kép. Székesfehérvár, Könnyűfémmű Alumínium öntöde és présmű építése. Az elkészült lefedés felülnézete. MIEA 4143

9. kép. Székesfehérvár, Könnyűfémű Alumínium öntöde és présmű építése. Az elkészült üzemi csarnok. MIEA 5084

10. kép. Csepel, Csepel Vas- és Fémművek, Csőgyár üzemi csarnok építése. Menyhárd István, Semsey Lajos, Reisch Róbert 1961. Hasonlóan a székesfehérvári előzményhez, itt is (az Y pillérekre állított) darupálya készül először, majd az erre szerelt mozgó zsaluzaton épülnek meg az kiváltó ív-párok.

11. kép. Csepel, Csepel Vas- és Fémművek, Csőgyár üzemi csarnok építése. Az elkészült íves tartók közé feszül az elliptikus gyűrűfelület-szelet alakú domború héj. Jól látható, hogy itt is az íves tartókra a héj építéséhez már csak könnyű zsaluzatra volt szükség. MIEA 5090

12. kép. Csepel, Csepel Vas- és Fémművek, Csőgyár üzemi csarnok építése. Külső nézet a részben elkészült fedéssel. A dupla íves tartók felső ívére készítik el a tetősíkban fekvő felülvilágító sávot. MIEA 5433

13. kép. Csepel, Csepel Vas- és Fémművek, Csőgyár üzemi csarnok építése. Az elkészült csarnok belső képe. MIEA 6018

14. kép. Csepel, Csepel Vas- és Fémművek, Csőgyár üzemi csarnok építése. Az elkészült csarnok (részletének) külső képe. MIEA 6028

15. kép. Csepel, Csepel Vas- és Fémművek, Szerszámgépgyár építése. Reisch Róbert (építész: Pál Balázs) 1967. Jól látható, hogy a korábban megépült megoldásokhoz képest mennyivel egyszerűbb a szerkezet. Az Y pillérek és a dupla íves gerendák helyett szimpla négyzetes keresztmetszetű pillérek, szimpla vonóvasas ív a kiinduló szerkezet. MIEA 8821

16. Csepel, Csepel Vas- és Fémművek, Szerszámgépgyár építése. Az ívek közé feszülő héjak építése. Az összefüggővé váló (hullámos) felületet lyukasztása biztosítja a csarnok bevilágítását. MIEA 8829

17. Csepel, Csepel Vas- és Fémművek, Szerszámgépgyár építése. Belső kép a technológiai szerelés megkezdése előtt. (a Csőgyárhoz képest finomabb munka feltétlenül igényli az egyenletes és erős mesterséges világítás kiépítését). MIEA 8834

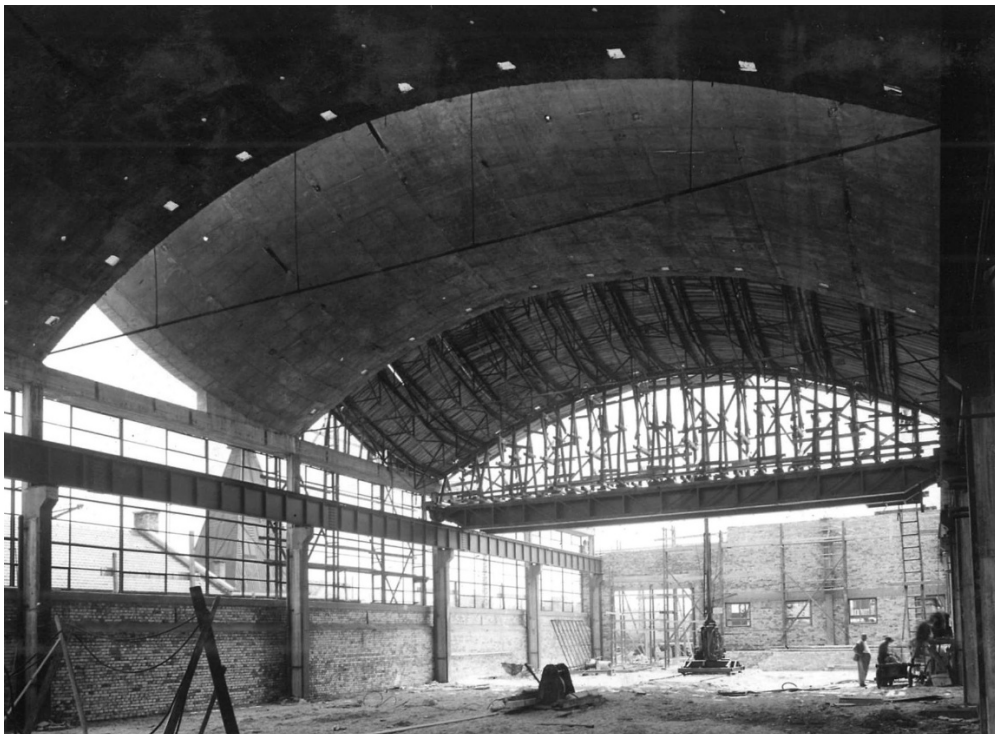
18. Csepel, Csepel Vas- és Fémművek, Szerszámgépgyár építése. A kész szerkezet. MIEA 8836

19. Csepel, Csepel Vas- és Fémművek, Szerszámgépgyár építése. Az kész épület homlokzatának és tetejének részlete. MIEA 11582

20. kép. Csepel, Csepel Vas- és Fémművek, Szerszámgépgyár építése. A kész épület. MIEA 11584

21. kép. Budapest, Ganz-MÁVA, Mozdony és Gépgyár Diesel Hajtóműgyár építése. Horváth Csongor, (Menyhárd István támogatásával) (építész: Virág Pál) 1963. A héjak építése. Itt a két egymás feletti (egyszerű pillérre támaszkodó) íves gerendához csatlakozik a fordított nyeregfelületet képező héj. Itt az egyes mezők építése nem válik két ütemre, azaz a

gerendák = peremgerendák a héjakkal egy ütemben készültek. A komplett zsaluzat halad mezőről mezőre. MIEA 5725

22. kép. Budapest, Ganz-MÁVA, Mozdony és Gépgyár Diesel Hajtóműgyár építése. Az egymás feletti peremgerendák között függőleges felületet képezve feszül a shed-rendszerű bevilágító. MIEA 5724

23. kép. Budapest, Ganz-MÁVA, Mozdony és Gépgyár Diesel Hajtóműgyár építése. A csarnok külső képe. (részlet). MIEA 5727

24. kép. Esztergom. Sportszergyár. (PG esztergomi részlege). Gnädig Miklós, építész: Sillye Zoltán, 1960-as évek eleje. Itt az előzőkénél egyszerűbb módon jött létre hasonló belső tér. A pillérmezők váltakozva síklemez és donga lefedésűek. A váltakozás lehetővé teszi a függőleges síkú felülvilágítók megépítését. MIEA 6719

25. kép. Esztergom. Sportszergyár. A tető részletének külső képe. MIEA 6714

26. kép. Miskolc, Zsolca. Épületelemgyár. Nagy József, Vellay József, Blázi János 1963. Szintén egy egyszerűbb változat. Egyenes gerendák közé feszített dongasorok. A bevilágítás lyukasztott mezők biztosítják. Hosszirányú nézet. MIEA 6930

27. kép. Miskolc, Zsolca. Épületelemgyár. A háromhajós csarnok keresztirányú belső nézete.
MIEA 5762

28. kép. Miskolc, Zsolca. Épületelemgyár. Homlokzati részlet építés közben. MIEA 5771

29. kép. Budapest XI. Kismotor- és Gépgyár csarnoka. 1960-krül. A négyzetes kiosztású hálózaton álló, széles fejű pilléreken dupla-dupla tartók. Az alsó övhöz sík mezők csatlakoznak, a felső övek gömbszelet boltozatok indító ívei. Az elrendezés kiváló bevilágítási körülményeket teremt. MIEA 5384

30. kép. Budapest XI. Kismotor- és Gépgyár csarnoka. Átlós irányú belső mézet. MIEA 5382

31. kép. Budapest XI. Kismotor- és Gépgyár csarnoka. A tető külső képe. Részlet. MIEA 5381

Az IPARTERV Archívum metszetei 16.

VII. Sportlétesítmények+1

Az előző részben az IPARTERV által tervezett monolit vasbeton héjszerkezetű épületeket (csarnokokat) mutattam be. Van egy különleges héjszerkezetű épület, a Vasas teniszcsarnok, Menyhárd István (statikus) és Szendrői Jenő (építész) terve, melynek fedése azonban nem vasbetonból, hanem alumínium hullámlemezről készült. Maga az építési technológia is különlegesen szellemes, Semsey Lajos terve. Ezt az épületet nem szerettem volna a vasbeton héjszerkezetek között bemutatni. Így külön fejezetbe került.

Ennek kapcsán nyílik alkalom az IPARTERV-ben készült további különleges szerkezeti megoldású sportlétesítmények bemutatására is.

A Vasas teniszcsarnok a legkorábbi (1957). Az időben következő, a már Gulyás Zoltán munkásságánál is bemutatott Budapesti Sportcsarnok, (Gulyás Z.-Rimanóczy J.) mely szintén rendelkezik különleges tartószerkezeti megoldással. Itt a három ponton támaszkodó 112,80 m támaszköz távolságú gömbcikkely geometriájú fedést kétrétegű acél rácsszerkezettel oldották meg. Statikus Kollár Lajos volt. MÉ 1966/6, Műszaki Tervezés 1967/5. (Kollár Lajos cikke a szerkezet kialakításáról)

Sőt, talán idevehetjük a korábbi BNV többcélú csarnokának szintén bemutatott tervét, ahol a tervezési program szerint egy jégkorong pályát kellett elhelyezni. Szintén Gulyás és Rimanóczy Jenő terve. Itt a statikus Nagy József. A 100 méter oldalú négyzetes alaprajzú teret két 100 méteres, pilonokra támaszkodó vasbeton szekrénytartóval hidalták át, melyen keresztirányban lapos párna keresztmetszetet képező szekunder acéltartók sorakoznak. A térlezárást e tartókra szerelt panelek biztosították. MÉ 1963/5
Ezek a fantasztikus tervek sajnos nem valósultak meg.

A negyedik példa, mely azonban a jóval később (1978) megépült, szintén különleges térlefedéssel rendelkező székesfehérvári ALBA sportcsarnok, ahol a tervezők, Molnár Péter építész és Ivits Iván statikus, a szükséges áthidalást acél pilonokra függesztett acélsodrony kötél szerkezettel oldották meg. *

+1 Ennek a megoldásnak „ipari” változata a miskolci December 4. Drótművek épülete. Itt a feladat még annyi volt bonyolultabb, hogy a meglévő elavult, szinte rom épületbe telepített technológiát nem lehetett leállítani. Így az új csarnok e fölé épült meg, majd alóla bontották ki az eredeti épületet. A tervezők szintén Molnár Péter építész és Ivits Iván statikus voltak.

A 70-es, 80-as évek sportcsarnok és uszoda építészetének jellegzetes szerkezete a ragasztott fa tartó. A páraállónak mondott, sötétbarnára xyladekorozott, általában háromcsuklós keretként működő szerkezet az IPARTERV által tervezett létesítményekben is megjelent.

Az akkori ragasztott fa szerkezeteket Agárdon, az AGROBER telephelyén készítették.

Részletesebben a ragasztott fa tartószerkezetű sportlétesítmények közül néhány különlegesebb megoldást mutatok be:

Függesztett szerkezetű a Spartacus Kőér utcai uszodája is, ahol Sylvester Ádám építész és Steinhausz Tibor statikus tervezők a sportlétesítmény iroda szociális blokkjának többemeletes tömegére függesztették fel a medencetér lefedését biztosító, rúdláncként működő ragasztott fa főtartó elemeket. MÉ 1984/1

A margitszigeti Úttörő Stadion lelátójának lefedésének főtartói szintén ragasztott fa ívek. Az elrendezés szokatlan: mivel a lefedő szerkezet letámasztására (azaz a hagyományos konzolos elvű megoldásra) a lelátó mögött nem volt hely, így megoldásként a lelátó 4 pontjára vasbeton-acél szerkezetű áttört pilonok kerültek és a háromcsuklós ívek ezek közé vannak építve. A fesztávolság növelése érdekében az ívek a pilonok árbócszerű tetejéhez vonórudakkal vannak visszakötve. Sylvester Ádám és Pazár Béla építészek, Steinhausz Tibor és Gallyas László statikusok munkája MÉ 1987/6

Az IPARTERV (mint állami vállalat) egyik utolsó munkája az ELMŰ angyalföldi sportcsarnoka. Janáky István építész és Steinhausz Tibor statikus munkája. Itt a nagyfesztávú térlefedést acélsodronyokkal aláfeszített páros ragasztott fa tartókkal oldották meg. MÉ 1990/3-4

Néhány kisebb fesztávolságú, hagyományos háromcsuklós ragasztott faszerkezetű sportcsarnok, uszoda épült később: Spartacus teniszcsarnok (építész: Sylvester Ádám, statikus: Steinhausz Tibor), BVSC teniszcsarnok (építész: Koris János), MALÉV Uszoda (építész: Benczúr László), a statikus ezeknél is bizonyára (nincs adat egyelőre) Steinhausz Tibor.

Talán ezek közül a legnagyobb fesztávolságú a Kondorosi úti uszoda, aminek terve koprodukcióban készült: az építészeti tervezést Szabó Ferenc Miklós, az AGROBER tervezője végezte, a statikus szintén Steinhausz Tibor volt.

Szintén szerepelt már (a balatoni építészet fejezetben) a balatonfüzfői uszoda, Patonai Dénes építész és Nagy Bence statikus munkája. Itt a két medencét tartalmazó uszodatér lefedését nagyfesztávolságú, helyszínen előregyártott vasbeton szekrénytartókra sorolt, feszített TT panelekkel oldották meg. Ez az elrendezés hasonlít a korábban említett BNV nagycsarnokhoz. Ami nem nagy csoda, hiszen Nagy Bence kiváló statikus a kiváló Nagy József statikus mellett kezdte a pályáját. MÉ 1982/6

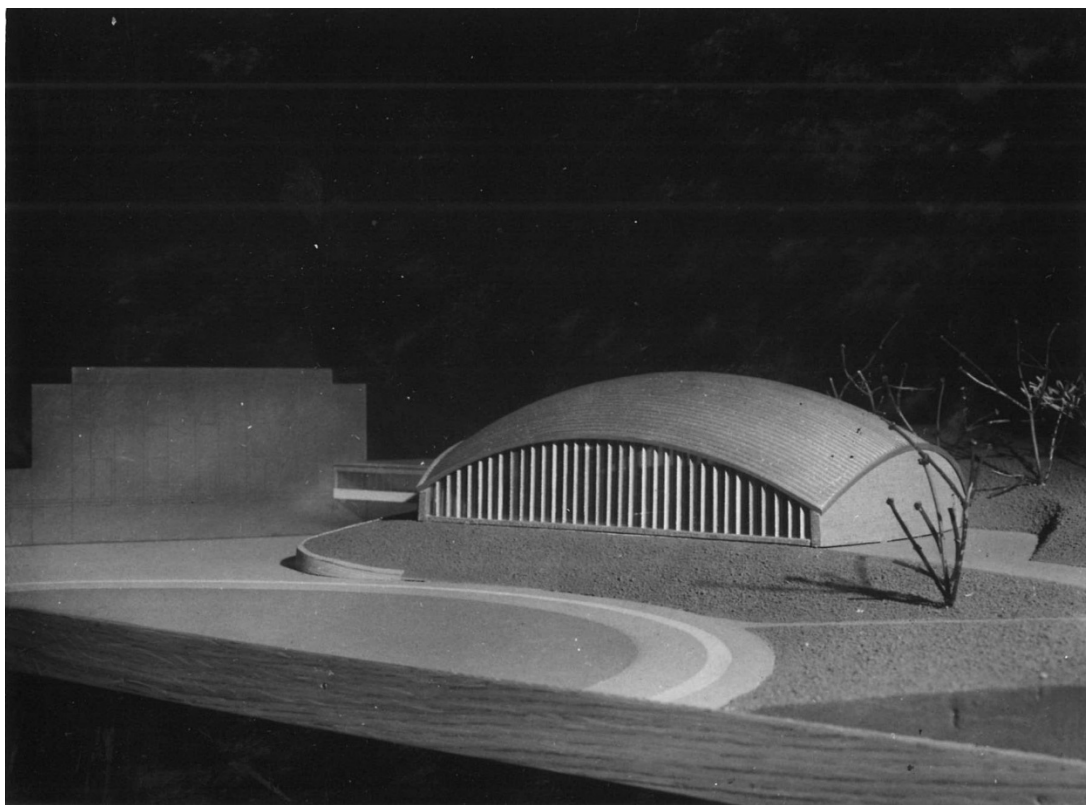
A 80-as évek végén épült sportcsarnokok esetében a könnyűszerkezetes építési program ipari szerkezete a CONDER (angol licensz), könnyű acélszerkezet is megjelent. Ezzel, hasonlóan az ipari feladatokhoz, jelentős fesztávolságok voltak áthidalhatók. Az épületkomponensek és a csomópontok megoldása tipizáltak voltak. Így az építészeti formálás számára kevés lehetőség nyílt. Például a ceglédi Sportcsarnok, tervezők: Szentai Judit építész, Koncz Attila statikus.

Végül egy értékes munka a 84-ből. A VIDEOTON Oktatási Központja. Ahol az összetett program egyik eleme egy kézilabdacsarnok. Azonban ebben az esetben nem a szerkezet, hanem az építészeti formálás az érdekes. Az összetett funkcionális tartalom az építészeti formálás alapszótárából vett elemekkel jelenik meg a homlokzatokon, míg a belső, szigorúan rendszerelv szerint méretkoordinált elemválasztékból építkezik. Építész: Reimholz Péter, statikus: Takácsi Béla. Mára, a szép téglahomlokzat lelketlen utólagos hőszigeteléssel „korszerűsítve” lett.

Az MIEA IPARTREV Archívumának Fotótár bemutatásakor említettem, hogy a fotóanyag fekete-fehér nagyításokból és színes diapozitívekből áll. A most látható képek egy része már a diakép állományból származik. Ezek feldolgozása még jórészt hátra van.

*ALBA Sportcsarnok metszet: https://sztwp.szt.bme.hu/wp-content/uploads/2024/04/sportcsarnok_1-scaled.jpg

Képaláírások:

1. kép. Vasas Teniszcsarnok modell a környezet részleteivel. Környezet nélküli eredeti a Magyar Építészeti Múzeum birtokában, a MIEA adománya. MIEA 2527

2. kép. Vasas Teniszcsarnok építése. Az íves (önmerevség) és a később felállítandó, a bevilágítást biztosító alumínium üvegfal. MIEA 3911

3. kép. Vasas Teniszcsarnok építése. A téglavégfalra rögzített „kilövő” tartók. Melyek majd vezetik a héjboltozat felhúzásának első szeleteit. MIEA 3931

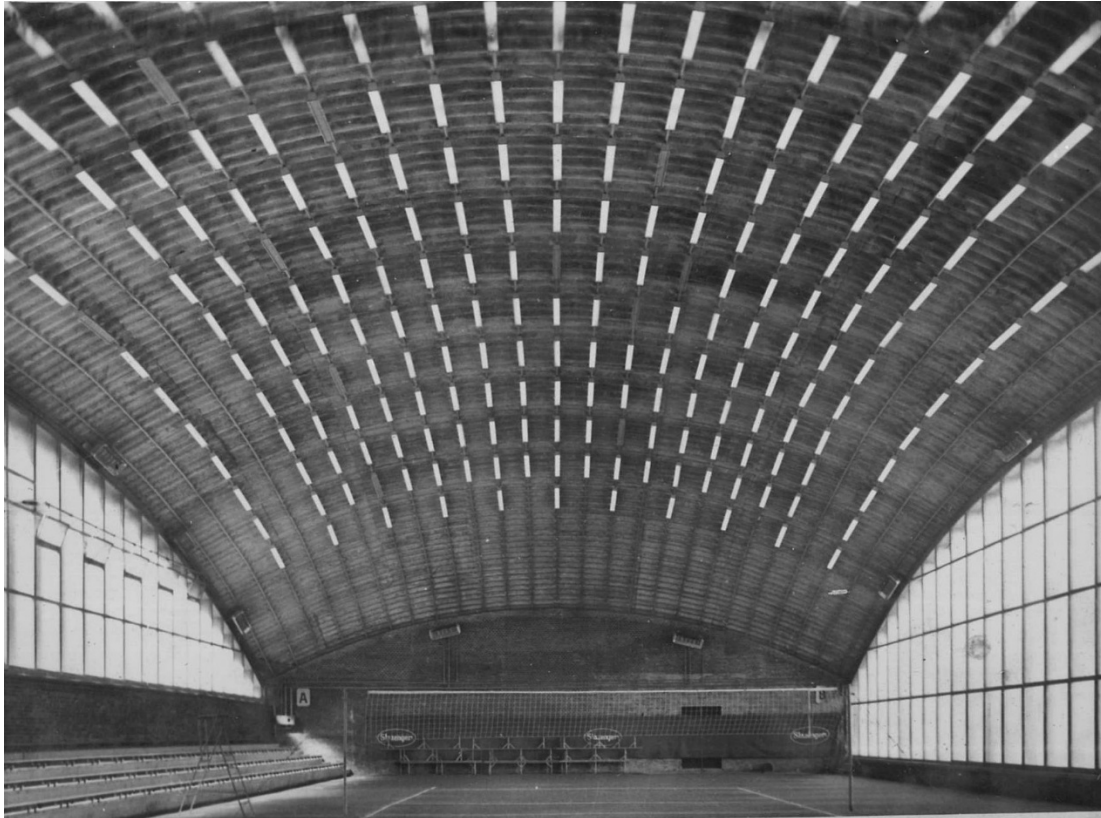
4. kép. Vasas Teniszcsarnok építése. Az egymáshoz kapcsolt alumínium szinuszhullámlemez sávokat (melyek az átlagosnál vastagabbak) az üvegfalak felső ívjére és a „kilövő” tartókra támaszkodva húzzák fel egyre magasabbra. MIEA 3937

5. kép. Vasas Teniszcsarnok építése. A bontakozó lefedés. MIEA 4125

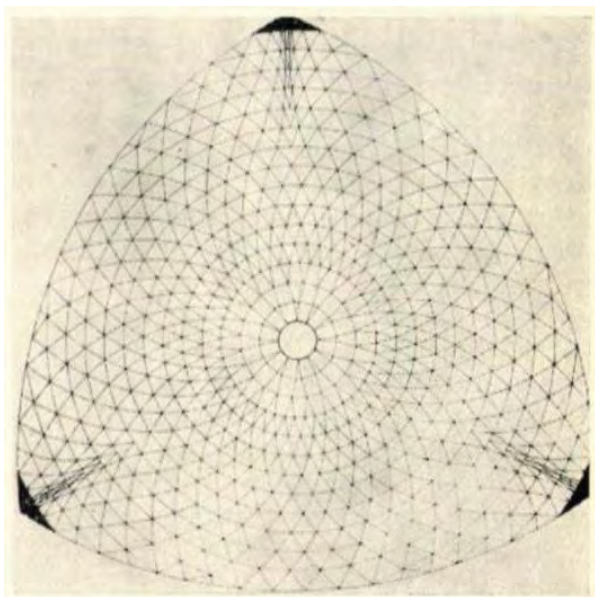
6. kép. Vasas Teniszcsarnok építése. Az elkészült csarnok külső képe. A hullámlemezekre rászerelt keresztirányú alumínium profilok a hég merevítésében játszanak fontos szerepet. MIEA 4136

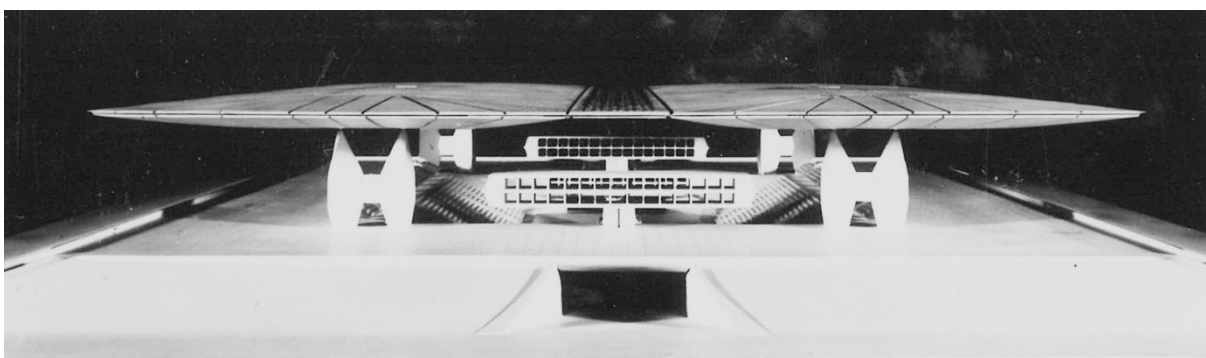
7. kép. Vasas Teniszcsarnok építése. Belső kép az elkészült csarnokról. MIEA 4139

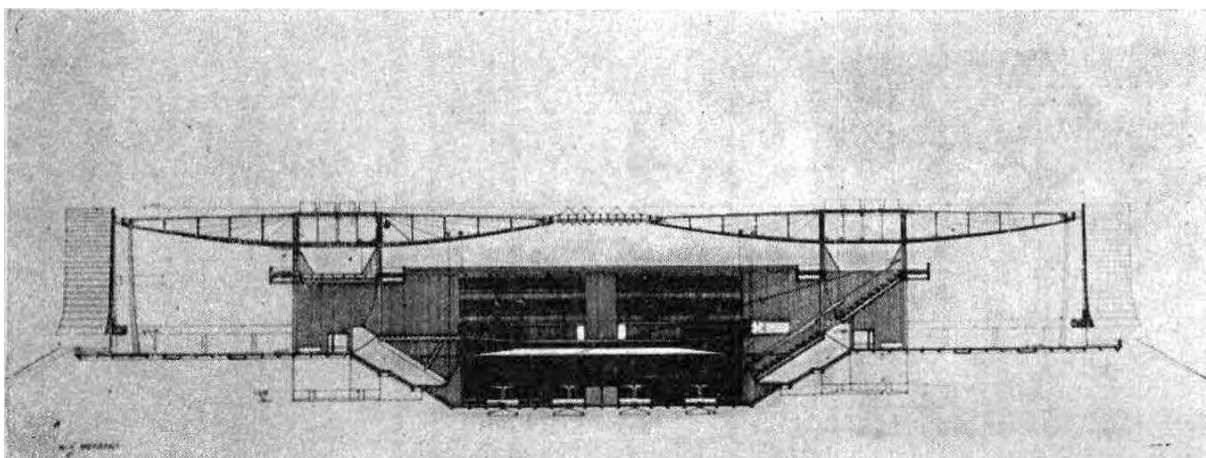
8. kép. Budapest Sportcsarnok makettfotó. Építész: Gulyás Zoltán és Rimanóczy Jenő.
Statikus: Kollár Lajos. MIEA 8678

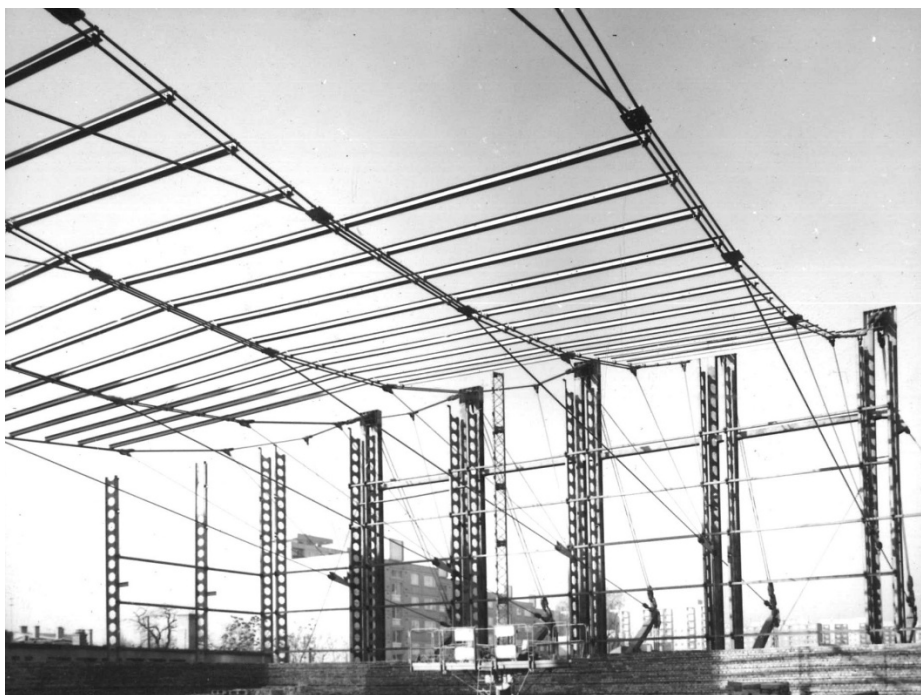
9. kép. Budapest Sportcsarnoka térlefedés szerkezeti hálózatának terve Kollár Lajos. MT 1967/5

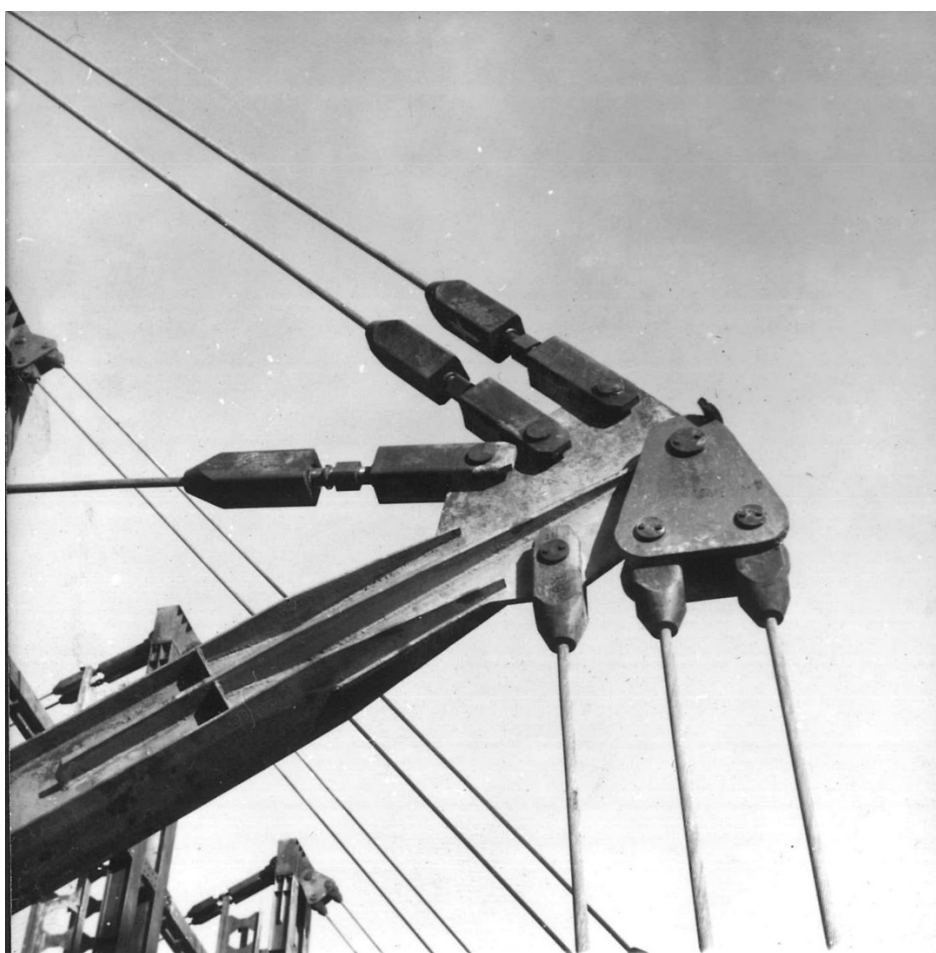
10. kép. Budapesti Nemzetközi Vásár Központi (többcélú) csarnoka, továbbfejlesztett változat, makettfotó. Építész: Gulyás Zoltán és Rimanóczy Jenő, statikus: Nagy József. MIEA 6670

11. kép. Budapesti Nemzetközi Vásár Központi (többcélú) csarnoka továbbfejlesztett változat. Keresztmetszet.

12. kép. ALBA Sportcsarnok, Székesfehérvár, építése 1978. Építész: Molnár Péter, statikus: Ivits Iván. A kötél szerkezet részlete építés közben. MIEA 16472

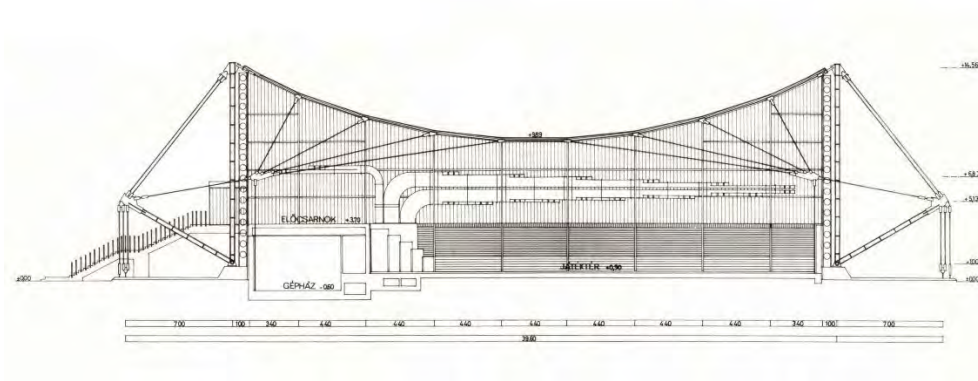
13. kép. ALBA Sportcsarnok építése. A kötél szerkezet csomópontja. MIEA 16470

14. kép. ALBA Sportcsarnok építése. Az elkészült kézilabdacsarnok belső képe. MIEA 18883

15. kép. ALBA Sportcsarnok építése. Az elkészült kézilabdacsarnok külső képe. MIEA 16882

16. kép. ALBA Sportcsarnok építése. Az elkészült kézilabdacsarnok keresztmetszet.
BME/Ivits

17. kép. December 4. Drótművek, Miskolc építése. Építész: Molnár Péter, statikus: Ivits Iván.
Az új csarnok a meglévő felett épül. MIEA 21105_6_0030

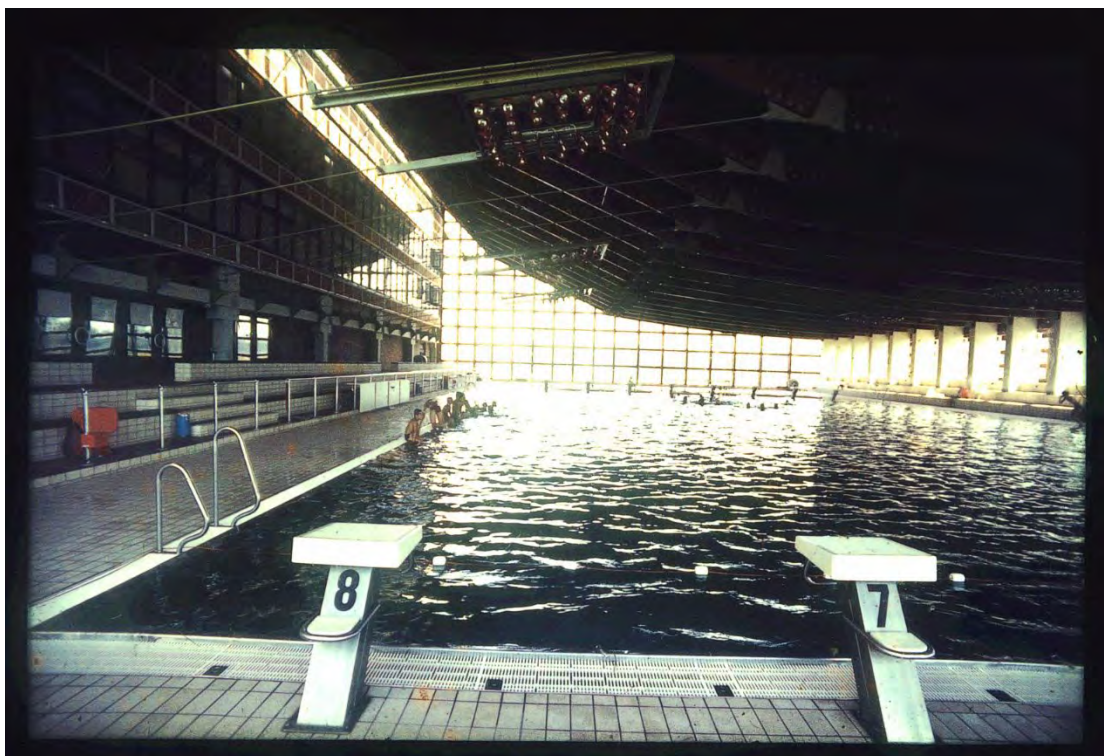
18. kép. December 4. Drótművek, Miskolc építése. Az elkészült csarnok. MIEA
21105_6_0025

19. kép. Spartacus Uszoda építése. Budapest X. Kőér utca. Építész: Sylvester Ádám, statikus Steinhausz Tibor. A ragasztott fa gerendákból álló rúdlánc főtartó helyére emelése. Balra a masszív többszintes épületszárny, mely az áthidalás lehorgonyzását is biztosítja. MIEA 22601_22805_0004

20. kép. Spartacus Uszoda. Az elkészült uszoda külső képe. MIEA 0100

21. kép. Spartacus Uszoda. belső kép. MIEA 22101_22407_0001

22. kép. Úttörőstadión, Budapest Margitsziget. A lelátó lefedése Építész: Sylvester Ádám és Pazár Béla, Statikus: Ivits Iván és Gallyas László. MIEA 22603_2_0007

23. kép. Úttörőstadion. A szerkezet részlete. MIEA 22603_2_0003

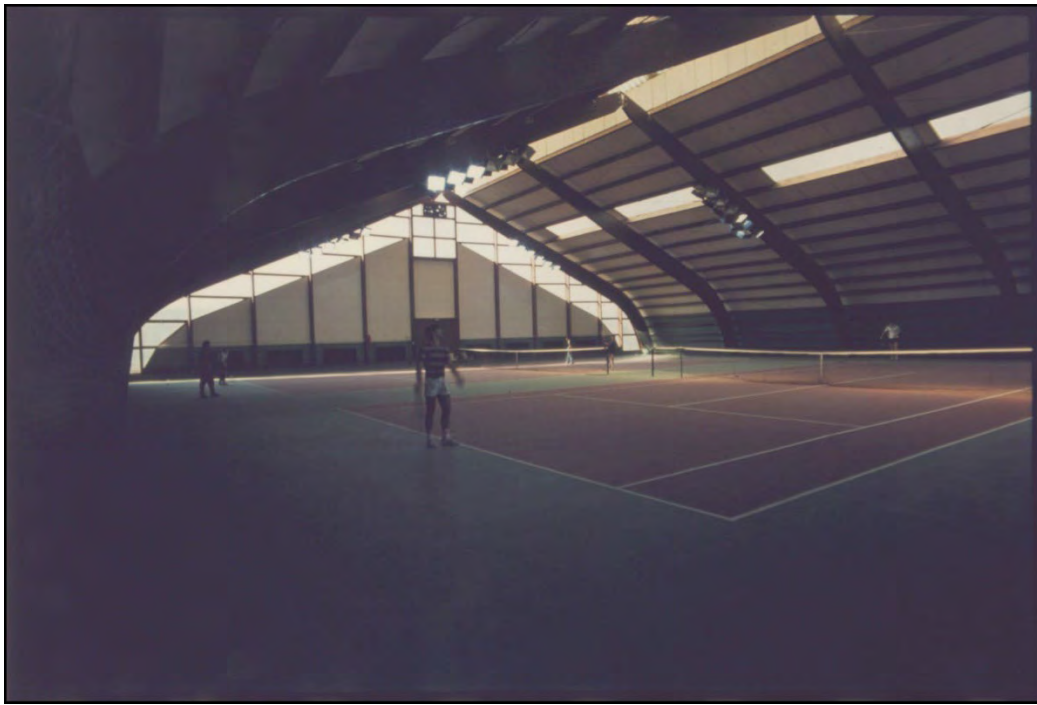
24. kép. A Budapesti Elektromos Művek Sportcsarnoka. Budapest XIII. Népfürdő utca.
Építész: Janáky István, statikus: Steinhausz Tibor. Külső kép. MÉ 1990/3-4

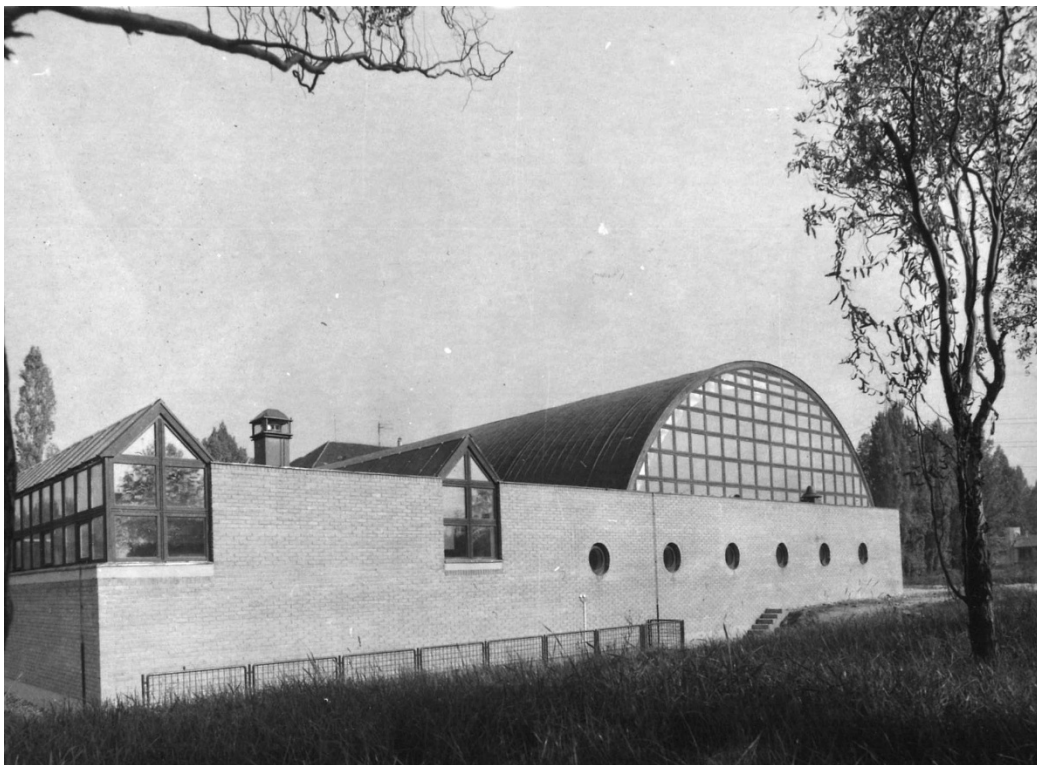
25. kép. A Budapesti Elektromos Művek Sportcsarnoka. Belső kép. MÉ 1990/3-4

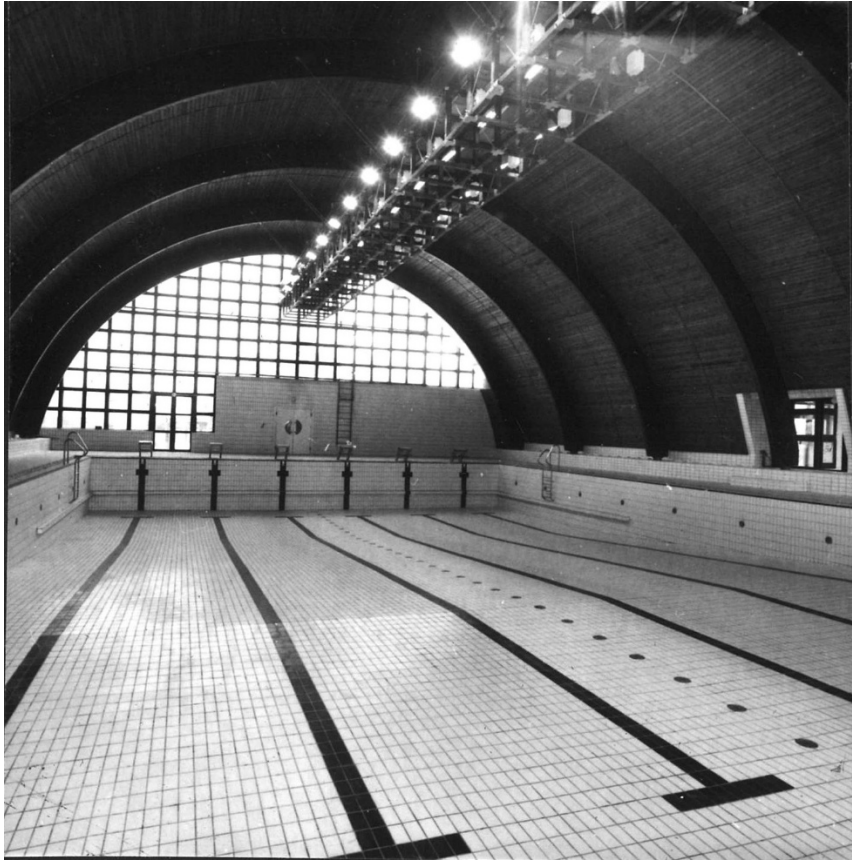
26. kép. Spartacus Teniszcsarnok, Budapest X. Kőér utca. Építész: Sylvester Ádám, statikus: Steinhausz Tibor. Építés közben. Jól látható a háromcsuklós keretes szerkezet. MIEA 22601_0002_0011

27. kép. Spartacus Teniszcsarnok. Belső kép. MIEA 22601_0002_0008

28. kép. MALÉV Uszoda. Budapest XVIII. Nagybecskerek u. Építész: Benczúr László, statikus valószínűleg szintén Steinhausz Tibor. Külső kép. MIEA U208

29. kép. MALÉV Uszoda. belső kép. MIEA U214

30. kép. Kondorosi úti Uszoda. Építész: Szabó Ferenc Miklós, az AGROBER, statikus: Steinhausz Tibor IPARTERV. MIEA U112

31. kép. Kondorosi úti Uszoda. Építés közben. Jól látható a ragasztott fából készült, hatalmas háromcsuklós keret. MIEA 22602_8_0009

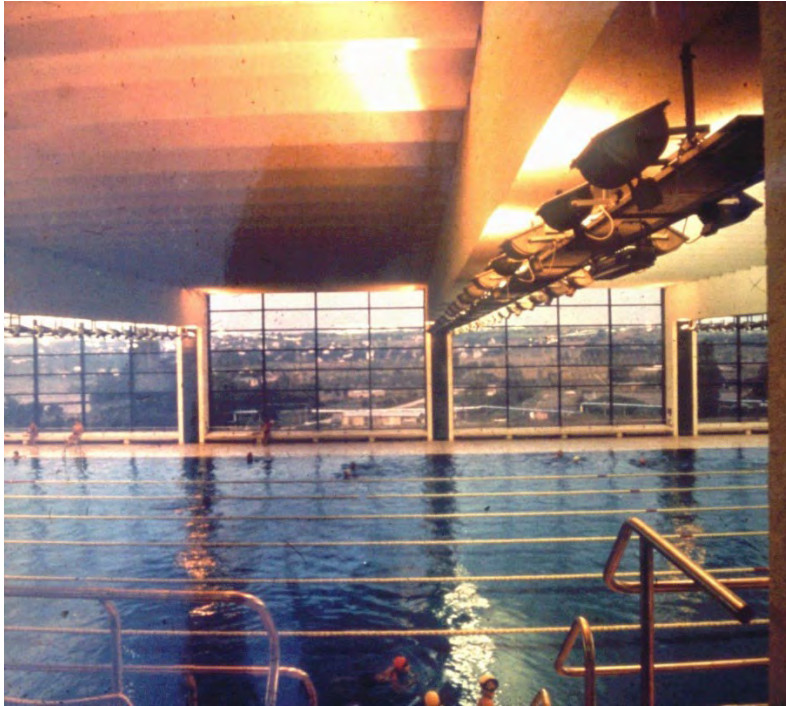
32. kép. Balaton Uszoda Balatonfűzfő. Építész: Patonai Dénes, statikus: Nagy Bence. Külső. MIEA 22602_2_0004

33. kép. Balaton Uszoda. Építés közben. A medenceteret keresztben áthidaló helyszínen előregyártott és beemelt főtartók között feszített TT tartók sorakoznak. MIEA 17520

34. kép. Balaton Uszoda. Külső kép. MIEA 22601_22805_0021

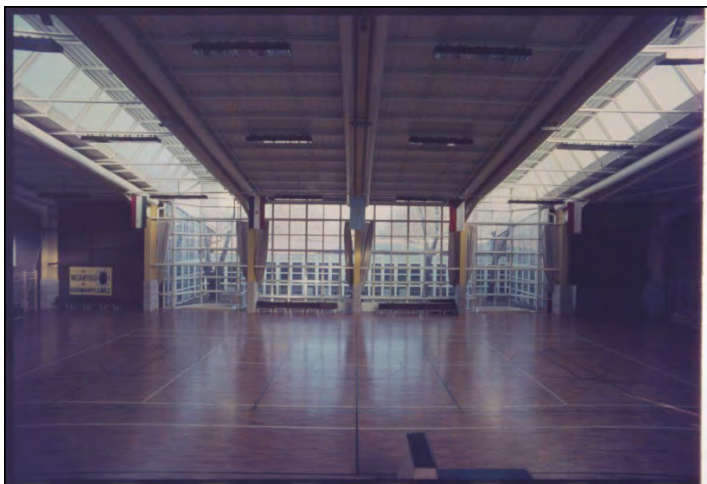
35. kép. Balaton Uszoda. Belső kép. Kilátás Balatonfűzfő felé. MIEA 22601_22805_0007

36. kép. Cegléd Sportcsarnok. Építész: Szentai Judit, statikus: Koncz Attila. MIEA 22601_0005_0009

37. kép. Cegléd Sportcsarnok. Építés közbeni kép. Látható a CONDER tipizált könnyű-acélszerkezet építése. MIEA 22601_0005_0001

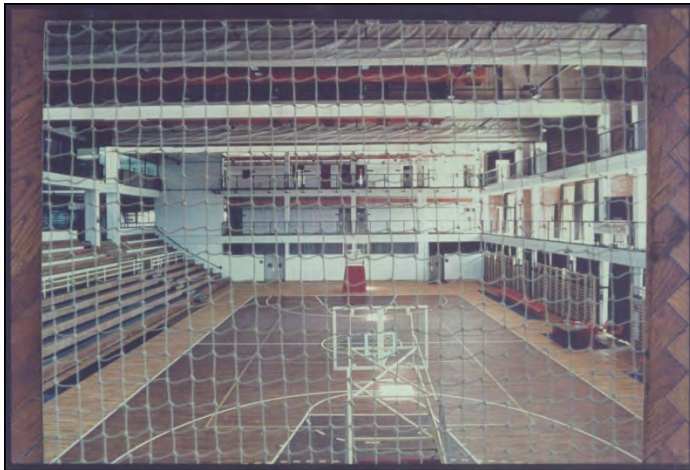
38. kép. Cegléd Sportcsarnok. belső kép. MIEA 22601_0005_0006

39. kép. VIDEOTON Oktatási Központ, Székesfehérvár. építész: Reimholz Péter, statikus: Takácsi Béla. Külső kép a megközelítés irányából. Az előudvarok változatos építészeti elemekkel. MIEA 225_0001_0010

40. kép. VOK. Az átellenes oldal. Itt a főhomlokzat térben álló elemei síkká alakulnak. MIEA 22504_0001_0002

41. kép. VOK. A kézilabdapálya. A formák a méretkordináció „hálójában”. MIEA 22504_0001_0007

Az IPARETERV Archívum metszetei 17.

VIII. Egy kis statisztika 1.

Törzsszámok és területi eloszlás

Alapítványunk, a (Modern) (Ipari) Építészeti Alapítvány, www.miea.hu egyik fontos célja, hogy a háború utáni magyar építészet meghatározó és megkerülhetetlen szereplőjét, az IPARTERV (Ipari Épülettervező Vállalat) nevű tervező intézmény (Iroda, Vállalat) 40 éves (1949-1989) munkásságát minél pontosabban dokumentálja.

Ebben rendelkezésünkre állnak töredékes és sokszor pontatlan források: törzsszámjegyzék, tervtári kartonok jegyzéke, fotókatalógus, dolgozói névsorok és a szaklapok (4) publikációi.

Ezek digitális formába való átalakítása, adatok szinkronizálása jelentős feladat. A munka során a különféle listák, különféle kimutatások, adatok keletkeznek, melyek talán érdekesek lehetnek az olvasók számára is.

1. Törzsszámlista. 1. Területi eloszlás

Az IPARTERV tevékenysége során a különféle munkákhoz törzsszámokat rendelt (a vállalati ügyrend segítségével). Ezek folyószám szerint gyülekeznek, mindegyikhez egy-egy munka tartozott. A visszatérő munkák esetében vagy új szám keletkezik, vagy a korábbi számok mellé perszámok (/12) kerülnek. A törzsszámlista a munka törzsszámát, a munka nevét, helyét tartalmazza. Néhol évszámok is kerültek a lista elejére, ritkán megjegyzések is találhatóak a sorok végén (pl. „Mezőterv”, mely az IPARTERV egyik elődszervezetére utal).

Törzsszámlista **4340 sort** tartalmaz. Ebben az esetleges perszámok nincsenek benne.

A bejegyzések vizsgálata a következő területi adatokat hozza felszínre:

Az IPARTERV munkái természetesen döntően Magyarországhoz kötődnek. ezek száma 3861.

Ezek az ország **545** településéhez fűződnek. A megoszlásuk a következő:

1 munka 261
1-5 199
6-10 34
11-25 29
26-50 17
51-100 4 (Miskolc, Kecskemét, Debrecen, Pécs)
100-nál több 1 (Budapest, 1498)

A megyék szerinti eloszlás jól tükrözi a megyéknek az ország ipari termelésében akkori elfoglalt eloszlását: (a megyék a mai nevükön, vár- előtag nélkül szerepelnek)

Budapest	1 498
Pest	287
Borsod-Abaúj-Zemplén	200
Veszprém	186
Baranya	156
Bács-Kiskun	148
Komárom-Esztergom	145
Fejér	145

Heves	138
Jász-Nagykun-Szolnok	131
Békés	122
Somogy	114
Győr-Moson-Sopron	111
Hajdú-Bihar	105
Csongrád-Csanád	104
Szabolcs-Szatmár-Bereg	76
Nógrád	56
Zala	52
Vas	45
Tolna	43
ÖSSZESEN	3 869

Hiányzó helység adatok száma 342 Ezek némelyike titkos munkát jelöl, a többi pedig hiányos adatrögzítésből következik.

Az IPARTERV a negyven év alatt külföldi tervezési feladatokat (export) munkákat is végzett, különféle külkereskedelmi vállalatok megbízása alapján. Döntően persze az akkori szocialista országokba és „fejlődő” országokba, azonban meglepő módon néhány NSZK munka (pl. a Hamburgi kikötő raktárak) is szerepel a listán.

Az export munkák száma tehát **136**, a listán **29** ország szerepel. A legtöbb munka az NDK (23), majd Csehszlovákia (14), Algéria (14), Szovjetunió (14), és Jugoszlávia (13) színhellyel került nyilvántartásara. Közülük sok jelentős ipari komplexumokat rögzít.

Végül egy megjegyzés: az IPARTERV-ben számtalan induló és elakadt munka, vázlatterv, tanulmány nem jutott a törzsszámkiadás fázisába, melyre sokszor csak a munka megkezdése után hónapokkal került sor.

Az IPARTERV Archívum metszetei 18.

VIII. Egy kis statisztika 2.

Építészek a szakmai folyóiratokban

Ahogy korábban említettem, az adatsorok digitalizálása, majd listákba rendezése lehetőséget biztosít különféle érdekes kimutatások elkészítésére is.

A jelen bejegyzés az IPARTERV meghatározó építészeit próbálja az szimpla kimutatások útján bemutatni.

Korábban már szó került arról, hogy az IPARTEV 40 éves működése során a dolgozói létszám alkalmanként elérte, sőt meghaladta az ezer főt. Az IPARTERV alapításának 50. évfordulóján (2009) rendezett eseményhez készült kiadványban (már az IPARTERV Zrt. gondozásában) szereplő dolgozói névsorban 3220 név szerepel.

Az IPARTERV A tevékenységi körből következően a dolgozók jelentős része mérnök, ezen belül is építészmérnök. Az építész szakág esetében sajátos rendszer működött: a vezető tervezők mellett döntően nem (szuper) szerkesztők, hanem fiatalabb pályakezdő építészek dolgoztak. Ők segédtervezői státuszban voltak, majd néhány év után, kisebb, majd nagyobb önálló feladatot kapva jutottak egyre összetettebb munkákhoz. Ez a rendszer elég jól szolgált a személyes és a vállalati érdekeket is.

Azok a pályakezdők, akik pár hónap vagy néhány év után rájöttek, hogy nem nekik való a tervezőirodai lét, távoztak, akik beilleszkedtek, versengő közegben találták magukat. A napi munkán túl, az annak idején gyakori tervpályázatokon való részvétel munkatársként, vagy hasonló korú társakkal összeállva a mindennapok része volt. Persze a hozzátartozó intenzív szakmai diskurzussal együtt.

Az aktívabbak és ügyesebbek elismerést, státuszt építettek. A Mesteriskolába(1) felvételt nyerni a pályaeépítés nyilvánvaló lépésének számított. Mindezek a pályakezdő építész a szakmai előmenetelének részei voltak.

A vállalat (saját érdekében) támogatta mindezt. Tolerálta (módjával) a pályázatokra fordított munkaidő kiesést, támogatta a Mesteriskolát. (itt is a hallgatók és a mesterek munkaidő kedvezményével és eszközök rendelkezésre bocsátásával).

Végül, de nem utolsó sorban meg kell említenem a vállalat szinte liberális légkörét, melynek létrehozásában döntő szerepe volt Szendrői Jenő igazgató, majd főmérnök emberi karakterének.

Mindez a rendszer „termelte ki” az IPARTERV-es építészek sorát, akiknek a tevékenysége, mint ahogy már többször jellemeztem mindmáig meghatározó a háború utáni magyar építészet történetében.

Vissza a statisztikához.

A vállalati névsor és az emlékezet több évtized távolából nem ad pontos eredményt az IPARTERV építészeiről. Egyik lehetséges közelítésként a publikált munkák kigyűjthető tervezői adtak segítséget.

Lássuk tehát:

Itt négy periodikát használtunk forrásként. Ezek: a Magyar Építőművészet, a Magyar Építőipar, a Műszaki Tervezés, valamint az IPARTERV időszaki kiadványa az Ipari Építészeti Szemle. Ezek közül a középső kettő az Arcanumban hiányos évfolyamokból kereshető.

A következő lépés tehát az IPARTERV tevékenységének kigyűjtése volt ezekből a forrásokból. A kigyűjtés során azokat a cikkeket vettem figyelembe, melyek egy-egy létesítmény publikálását szolgálták. A hivatkozásokat vagy egy-egy szakcikk említését (mely sok esetben hiányos, pontatlan) nem rögzítettem ezekben a listákban. Természetesen csak az IPARTERV vállalati működésének időkeretéből származnak az adatok.

Mindenesetre az eredmény a következő:

Magyar Építőművészet 1952-1989 (majdnem teljes) 425 publikált munka

Magyar Építőipar 1956-1970 (hiányos) 109 publikált munka

Műszaki Tervezés 1967-1988 (hiányos) 185 publikált munka

Ipari építészeti Szemle 1-30. szám (teljes folyam) 402 publikált munka

A különféle forrásokban az eltérő címadás miatt a megegyezőket (döntően a többség) kiszűrni nehéz, így az majd egy következő lépés lesz. De az építészek kigyűjtése lehetséges és ezek rendezése hozta meg a következő eredményt:

Magyar Építőművészet 1952-1989, az építészek száma: 224

Magyar Építőipar 1956-1970, az építészek száma: 89

Műszaki Tervezés 1967-1988, az építészek száma: 100

Ipari építészeti Szemle 1-30, az építészek száma: 215

Természetesen itt is nagy az átfedés. Sok építész 1-1 cikkel szerepel, míg mások akár 30 cikket (munkát) is jegyeznek.

A következő lépés az építészek megjelenésének gyakoriságának rögzítése volt.

Itt a négy lapban szereplő neveket úgy szűkítettem, hogy az öt, vagy annál több publikációval szereplő építészeket kiválasztottam és egy listában összesítettem őket. (Itt akár egy módszertani kérdés is feltehető: a gyakoriság azt is jelentheti, hogy valaki egy munkát publikál négy helyen, vagy azt is, hogy négy munkát egy-egy helyen. Én némi megfontolás után mindkét és a közöttük lévő változatokat egyensúlyban láttam, így nem súlyoztam tovább)

Az eredmény a mellékelt táblázatban látható.

Talán nem túlzás, a lista az IPARTERV legjelentősebb építészeit rögzíti. Persze ez a lista a későbbiekben pontosítást, kiegészítést is igényel, hiszen források töredékesek, nem teljesek. A tendenciák azonban jól látszanak.

Az IPARTEV vállalati működésének lezárultával (1989), az ott gyakorlatot szerzett (akkor még fiatal) építészek később jelentős építészekké váltak és elismeréseket is szereztek. Korábban, egy másik témához összegyűjtöttem azokat az építészeket, akik részesei voltak az IPARTEV szellemi közegének. Erről majd a következő bejegyzésben lesz szó.

(1) A ma 72 éves Mesteriskolát 1953-ban alapították. A szakmai vezetést a Magyar Építőművészek Szövetsége, a háttérrel a BME Mérnöktovábbképző Intézete adta. A cél (akkor) a fiatal építészmérnökök válogatott csapatának ideológiai orientálása az új stílus, a szocialista realista építészet terjesztése volt. Az iskola kétéves ciklusokban működött. A hallgatókat felvételi tervpályázattal válogatták, nagyon fontos volt a munkahely támogatása is. A hallgatókat mesterek mellé rendelték.

Azonban hamar kiderült, a kritikus hallgatók és a modern építészetet a háború előtti és a háborút követő években gyakorló mesterek az elvárttól eltérő, nyitott szellemiségű, kritikus közeget képeztek. Így a harmadik ciklus után 1960-ban leállították a Mesteriskolát.

A hatvanas években aztán kiderült, hogy a korábbi mesteriskolások addigra a kor legjobb építészeivé váltak. Egyre erősebbé vált a folytatásának igénye.

Végül 1970-ben indult újra, a feltorlódott évfolyamok miatt nagy létszámmal a dodonai Fiatal Építészek Köre névvel. Vezetője a kiváló Szendrői Jenő, az IPARTERV akkori főmérnöke lett. A nyitott képzés formája kéthetenkénti találkozások során előadások, kisebb hazai és évente egy-egy külföldi tanulmányút. Közben tervpályázatok. Mindez intenzív szakmai közeget képezett és képez mind a most induló XXIX ciklusig. Persze azóta változások is történtek. A VII. ciklus (1982-84) után a név ismét Mesteriskola. A fenntartó mára a Mesteregylet egyesület, önállóan, de szorosan együttműködve a szakmai szervezetekkel. A hallgatók száma változó (mára 20 fő alatt, melyben nagy szerepet játszik az akkreditált doktorképző iskolák elszívó hatása), a mesterek száma 15 körül váltakozik. Közülük többen több évtizede szolgálják az szakmát.

Név, Összes szereplés:

Böjthe Tamás	47	Almsteier Ottó	12
Földesi Lajos	38	Csics Miklós	12
Kévés György	38	Ramocsai István	12
Rácz Endre	37	Csaba László	11
Bajnay László	36	Kemper Ervin	11
Callmayer Ferenc	30	Vajai Tamás	11
Gulyás Zoltán	27	Böhöneyi János	10
Pál Balázs	22	Lázár Antal	10
Batizán József	21	Polonyi Károly	10
Emődy Attila	20	Vellay István	10
Szabó Árpád	20	Janáky István	9
Rimanóczy Jenő	19	Reimholz Péter	9
Virág Csaba	19	Orbán József	8
Farkas Ipoly	17	Südi Ernő	8
Almstaier Ottó	16	Balázs György	7
Arnóth Lajos	16	Demény Tamás	7
Mészöly András	16	Hönicz Henrik	7
Juhász Jenő	15	Lauber László	7
Mináry Olga	14	Mészáros Géza	7
Petz Rudolf	14	Patonai Dénes	7
Szekeres József	14	Bíró Márton	6

Cs. Juhász Sára	13	Pócza József	6
Molnár Péter	13	Szabó István	6
Sillye Zoltán	13	Szluha Márton	6
Szendrői Jenő	2	Virág József	6
Tokár György	2	Vonnák János	6
Borostyánkői Mátyás	5	Wappler József	6
Kapy Jenő	5	Koris János	5
Lehoczky Ödön	5	Mátrai Gyula	5
Mátrai Péter	5	Mészöly András.	5
Payr Egon	5	Rácz György	5
S. Geszti Katalin	5	Salamon István	5
Schall József	5	Tóth Dezsőné	5
Wagner László	5		

A legalább 5 publikációval szereplő építészek száma: 67

Talán nem túlzás, a lista az IPARTERV legjelentősebb építészeit rögzíti. Persze ez a lista a későbbiekben pontosítást, kiegészítést is igényel, hiszen források töredékesek, nem teljeseek. A tendenciák azonban jól látszanak.

Az IPARTEV vállalati működésének lezárultával (1989), az ott gyakorlatot szerzett (akkor még fiatal) építészek később jelentős építészekké váltak és elismeréseket is szereztek. Korábban, egy másik témához összegyűjtöttem azokat az építészeket, akik részesei voltak az IPARTEV szellemi közegének. Erről majd a következő bejegyzésben lesz szó.